

Caiete Silvane

Revistă de cultură a Sălajului editată de Centrul Culturii Tradiționale, sub egida Consiliului Județean Sălaj
Serie nouă, Anul I, Nr. 1, februarie 2005. Apare în prima decadă a fiecărei luni. Preț: 20.000 lei

Zalăul de altădată

• Imaginile Zalăului de altădată care ilustrează paginile acestui număr au fost puse la dispoziție de Direcția Județeană Sălaj a Arhivelor Naționale și Muzeul Județean de Istorie și Artă - Zalău.

Sălajul avea nevoie de o revistă de cultură reprezentativă

Am sprijinit inițiativa înființării unei reviste de cultură reprezentative a județului pentru că Sălajul avea nevoie de un asemenea demers cultural. Voi sprijini colectivul de redacție și pe toți cei care se vor implica în editarea și redactarea noii serii a revistei „Caiete Silvane” cu speranța că, din eforturile conjugate ale instituțiilor administrației publice, instituțiilor de cultură județene și ale oamenilor de cultură sălăjeni, va rezulta un produs cultural de calitate.

Fie ca acest nou început să aibă o viață cât mai lungă, iar revista de cultură a Sălajului, prin tot ceea ce va întreprinde, să cucerească un public cât mai larg.

Tiberiu MARC,
Președintele Consiliului Județean Sălaj

În principiu, realizarea unei reviste de cultură trebuie privită ca un fapt notabil în viața spirituală a unei comunități, motiv pentru care inițiativa trebuie apreciată ca atare. Rămâne ca această publicație de cultură să și convingă prin program, conținut și, de ce nu, printr-o formă grafică atractivă. M-aș bucura să constat că în jurul viitoarei reviste se vor aduna unele dintre cele mai autorizate voci din viața culturală a județului, și nu numai, cu atât mai mult cu cât, în Sălaj, se simte nevoia unei puternice emulații culturale. Bănuiesc faptul că editorul a luat în calcul toți coeficienții de risc ce derivă dintr-o asemenea întreprindere temerară, în actualele condiții și, în același timp, a ținut cont și de aspectele referitoare la asigurarea accesului unui număr cât mai mare de cititori la această publicație. Fie ca revista „Caiete Silvane” să se bucure de aprecierea publicului avizat și să aibă o viață cât mai lungă.

Andrei - Barbu TODEA,
Prefectul Județului Sălaj

Personalități sălăjene

- ianuarie -

- ARDELEAN IOAN - poet - n. 14 ian. 1945
- BALAJTI KÁROLY LÁSZLÓ - grafician - n. 23 ian. 1948
- BRUDAȘCU, CORNEL - artist plastic - n. 28 ian. 1937
- BEDE JÓB - scriitor, ziarist - n. 8 ian. 1869
- GHERGARIU, LEONTIN - folclorist - n. 13 ian. 1897
- GRAD, CORNEL - istoric - n. 30 ian. 1949
- HOSSU, ANDREI-IUSTIN - filosof - n. 16 ian. 1950
- JAKAB LÁSZLÓ - scriitor - d. 6 ian. 1967
- MANIU, IULIU - om politic - n. 8 ian. 1873
- MUREȘAN, DUMITRU - poet - n. 21 ian. 1941
- NICHITA, IOAN - jurist - n. 4 ian. 1841
- OSSIAN, IOAN - profesor - d. 4 ian. 1953
- POP, IOAN - poet - n. 27 ian. 1937
- POP F., IOAN - poet - n. 4 ian. 1959
- ZILAHY GYULA - actor - n. 22 ian. 1859

- februarie -

- MANIU, IULIU - politician - d. 5 febr. 1953
- MÁTIS BÉLA - poet, prozator - d. 10 febr. 1987
- MESEȘAN, VALENTIN - poet, profesor - d. 15 febr. 2002
- PAUL, ANTONIU - actor - n. 2 febr. 1937
- ȘTERCA ȘULUȚIU, ALEXANDRU - vicar - n. 15 febr. 1794
- VAIDA, SAROLTA - profesoară - N. 22 febr. 1943
- ZILAHY-KISS IMRE - scriitor - n. 3 febr. 1845 - d. 17 febr. 1867
- ALPINI, ISIDOR - vicar - n. 4/16 febr. 1794
- BEDE JÓB - scriitor, ziarist - d. 16 febr. 1919
- BERAR, IOAN - psiholog - n. 15 febr. 1938
- BOÉR MIKLÓS - scriitor, pedagog - d. 20 febr. 1905
- COSMA, GEORGE - avocat - d. 25 febr. 1955
- COSMA, ION - pictor - n. 5 febr. 1912
- COSMA, OCTAVIAN LAZĂR - muzicolog - n. 15 febr. 1933
- DEMETER ATTILA - profesor, artist plastic - n. 9 febr. 1943
- DOMȘA, IULIU ANDREI - jurist - d. 15 febr. 1978
- DRAGOMIR, ION - preot - n. 11 febr. 1822
- FAZAKAS LÁSZLÓ - preot, poet - n. 21 febr. 1957
- FEJÉR LÁSZLÓ - ziarist - n. 13 febr. 1939
- FILEPP, GHEORGHE - avocat - d. 3 febr. 1895
- FILIPAȘ, AVRAM - jurist - n. 8 febr. 1943
- JAKAB LÁSZLÓ - scriitor - n. 4 febr. 1892

Dicționarul personalităților sălăjene

„Oameni de seamă ai Sălajului”

Necesități de ordin spiritual au determinat începerea unei munci asidue care implică cercetare, pasiune și nu în ultimul rând multă răbdare. Am pornit la drum, inițial, în ideea de a avea o evidență, noi, bibliotecarii, a personalităților acestor meleaguri. Acumularea de informații ne-a determinat să le orânduiem într-un volum și să aducem la cunoștință celor care vor să știe că un județ atât de mic, cum este Sălajul, este mare prin contribuția adusă de fiii lui la patrimoniul cultural și științific al națiunii noastre. Parte integrantă a bibliografiei locale, dicționarul personalităților sălăjene cuprinde referințe bio-bibliografice despre viața și opera celor care s-au născut ori au contribuit la dezvoltarea social-economică și cultural-religioasă a județului nostru. De asemenea, am considerat că nu trebuie să-i uităm pe cei care nu s-au născut pe teritoriul județului nostru, dar stabilindu-se aici definitiv sau pentru o perioadă de timp, au desfășurat o activitate îmbogățind spiritual această zonă.

Dicționarul este structurat în două volume și cuprinde personalități din toate domeniile cultural-științifice: învățământ, inginerie, medicină, folclor, literatură, istorie, artă, geografie, indiferent de naționalitate (volumul I, literele A-K, apărut de curând, și volumul II, L-Z, în care vom include presa sălăjeană, societățile, cercurile și reuniunile culturale din județ). Perioada cercetată se întinde din 1700 până în zilele noastre, incluzând și vechile granițe ale județului, neputând face abstracție de faptul că, de exemplu, Pace Dulfu, Ady Endre și mulți alții s-au născut în localități ale vechilor granițe ale județului nostru care astăzi aparțin județelor limitrofe, dar cu care ne mândrim.

Includem în paginile acestei lucrări, așa cum am arătat mai sus, personalități din toate domeniile de activitate, care au publicat cel puțin un volum și personalități care au contribuit la dezvoltarea culturii și emanciparea națională a românilor din județul nostru. Găsim aici nume cunoscute și care fac cinste județului nostru, cum ar fi: Simion Bărnuțiu, Corneliu Coposu, Octavian Lazăr Cosma, Cozma Dezső, nume care își croiesc un drum în acest univers al culturii, cum ar fi: Daniel Hoblea, Györfi-Deák György, Ioan Abrudan etc., nume care au avut și au un cuvânt de spus atât în cultura județului cât și în cea națională.

Materialul este orânduit alfabetic. Fiind un dicționar bio-bibliografic, lucrarea are un caracter strict informativ și bibliografic. Nu ne-am permis și nici nu ne-am propus să facem o selecție valorică, nici aprecieri critice la adresa operelor, datoria bibliografului fiind doar aceea de a consemna fenomenul literar, științific sau artistic.

Constituirea bazei de date a avut următoarele surse: Bibliografia Națională seria „Cărți, albume, hărți” și seria „Articole din publicații periodice”, presa locală și centrală, fondul de publicații al Bibliotecii Județene Sălaj, documentele aflate la Arhivele Naționale și Biblioteca Documentară, fișele bio-bibliografice aflate la fondul bibliografic care au fost adunate pe baza unui chestionar trimis celor cărora le-am cunoscut adresa sau locul de muncă. Din păcate, nu toți au avut amabilitatea să răspundă solicitării noastre, unii refuzând chiar să fie incluși în paginile acestui dicționar. Din aceste motive, datele biografice ale unora sunt fie incomplete

Oamenii de seamă ai Sălajului
vol. I
ZALĂU - 2004

fie incorecte, singura soluție fiind aceea de a completa informația din diferite surse.

Dicționarul este însoțit de o bibliografie selectivă, precum și de o anexă care cuprinde hărțile cu împărțirile administrativ-teritoriale pe care județul nostru le-a suferit de-a lungul timpului.

Dorim să menționăm faptul că, din anul 1938, de la apariția lucrării „Oameni din Sălaj” scrisă de Ioan Ardeleanu-senior, nu a mai apărut o lucrare care să strângă la un loc atâtea nume cunoscute sau mai puțin cunoscute și de aceea responsabilitatea pe care ne-am asumat-o este cu atât mai mare.

Sperăm ca dicționarul „Oameni de seamă ai Sălajului” să fie o sursă de informare și un instrument de lucru atât pentru contemporani, cât și pentru cei care vor urma.

Lucia BĂLAȘ

Jurnal sibian

Sibiu 2007 - Capitala culturală a Europei

Sibiul, capitală europeană în anul 2007. 2007 - anul aderării României la Uniunea Europeană.

N-am mai văzut Sibiu de 14 ani. Un adevărat miracol s-a întâmplat între timp. În anul 1990 eram ziarist în Cluj, pornit în căutarea unor articole „tari”. Am umblat prin „patria ciobanilor miliardari” - Mărginimea Sibiului, am fost și acasă la „Gogu”, președintele Partidului Țiganilor din România. Atunci n-am remarcat splendoarea Sibiului vechi, clădirile monumentale, străduțele înguste, arhitectura orașului, goticul. Eram orb acum 14 ani? Eram oare atât de contaminat de comunism? Poate că a trebuit să colind prin burguri de pe alte meleaguri ca să mă îndrăgostesc de Sibiu.

În 22 ianuarie 2005 am participat la un simpozion de o înaltă ținută intelectuală, dedicat „micilor” minorități (sub 5 la sută) din localitățile transilvane, organizat într-o clădire superbă din centrul Sibiului, pe care și-o împart deopotrivă Forumul Democrat German și UDMR. Simpozionul a fost deschis de către președintele Consiliului Județean Sibiu. Discuțiile s-au axat pe problematica „micilor” minorități, care au și ele dreptul să-și păstreze limba, tradițiile și valorile culturale, chiar dacă în atenția opiniei publice sunt în primul rând „marile” minorități etnice.

După încheierea simpozionului, arhitectul-șef al Sibiului s-a oferit să ne fie ghid prin orașul vechi. Astăzi, cetatea Sibiului e un imens șantier.

Cum a ajuns Sibiu să fie desemnat capitala culturală a Europei pentru anul 2007? Nimic mai simplu. O clădire veche și părgănită, aflată în posesia primăriei orașului, a fost donată statului Luxemburg. Nu existau resurse financiare locale pentru a fi renovată și „Marele Ducat” a preluat-o, muncitorii s-au pus pe lucru și, în scurtă vreme, din proiecte a apărut un modern și strălucitor centru cultural. Drept recunoștință, lobby-ul luxemburghez a intervenit în marile cancelarii occidentale, și astfel Sibiu va deveni în anul 2007 capitala culturală a Europei.

Un vânt tăios de ianuarie ne pătrunde în oase, dar arhitectul șef al Sibiului ne plimbă impasibil pe străzile medievale. E

îndrăgostit într-o așa măsură de orașul său încât nu simte frigul. Noi tremurăm cu toții și ne înfundăm căciuliile peste urechi.

„În cetate circulația va fi doar pietonală”, ne spune arhitectul șef. „Consiliul local pregătește un proiect de hotărâre în acest sens”. În Szentendre, oraș înfrățit cu Zalău, o astfel de inițiativă nu a avut sorți de izbândă datorită opoziției riveranilor din orașul maghiar: „Noi de ce să nu putem circula cu mașinile în cartierul nostru? Consilierii locali au fost de acord cu aceasta, dar riveranii s-au arătat nemulțimiți din nou: Dar dacă ne vin rude sau prieten din alte localități, ei de ce să nu poată intra în orașul vechi cu mașinile?” Și proiectul a fost respins.

Sibiul a fost cândva capitala Transilvaniei și unul dintre avanposturile Occidentului. Strălucirea sa a început să pălească în momentul când capitala Transilvaniei s-a mutat la Cluj, și acesta oraș german la început, Clausenburg.

Austriecii au construit în centrul Sibiului o catedrală monumentală având un turn semeț cu orologiu, iar după ce au terminat-o și-au dat seama că în oraș nu existau catolici. Interiorul catedralei a fost împărțit de ziduri, compartimentat în apartamente și locuințe spațioase.

Am văzut și cea mai modernă sală de spectacole din țară ridicată într-o fortăreață încastrată în zidul de apărare al cetății. În exterior metereze, fose pentru tunurile imperiale și archebuze, la subsol zidărie foarte veche, iar în interior o sală de spectacole nouă, o adevărată bijuterie cu care s-ar mândri orice oraș vest-european. Și am mai fi stat noi la Sibiu, am mai fi colindat străduțele medievale, am mai fi admirat clădirile vechi, dar a început să se înserze și drumul până la Zalău este lung și amenințat de viscol și zăpadă.

Am primit din partea organizatorilor invitația de a participa în 2007 la serbările organizate de „capitala culturală a Europei”. Poate vom revedea Sibiu mai curând, posibil cu ocazia lansării anul acesta, în vechiul Hermanstadt, a volumului trilingv de poezie *Poeme Versek Gedichte*. E un proiect la care merită să meditam.

Cristian CONTRAȘ

Lansare de carte

Vasile Rusu, „Eminescu și detronarea lui Cuza”

Miercuri, 26 ianuarie a.c., la sala de lectură a Bibliotecii „Ioniță Scipione Eminescu” din Zalău a avut loc lansarea cărții „Eminescu și detronarea lui Cuza” de Vasile Rusu, scriitorul VASILE RUSU, sibiian prin domiciliu, sălăjean prin naștere. Originar din satul Ciocmani, comuna Băbeni, Vasile Rusu mărturisește: „Deși bășcesc de atâția ani în Sibiu, sufletul meu se preumblă pe Someș”. La întâlnirea scriitorului și cartea sa au venit numeroși intelectuali din Zalău, printre iubitorii cărții numărându-se și reprezentanți ai înaltelor autorități publice județene: domnul Tiberiu Marc, președintele Consiliului Județean Sălaj, prof. Ioan Ciocman, vicepreședinte, dl. Vegh Ștefan, subprefect al județului Sălaj. Despre autor și cartea sa au vorbit prof. Ionel Penea și prof. Iuliu Suciuc. (I.P.)

O nouă contribuție la bibliografia eminesciană

Dacă în lucrarea anterioară „Mihai Eminescu - Poetul suferinței” (Sibiu, 2002) autorul, prof. Vasile Rusu, realizează o incursiune în biografia lui Eminescu, prezentată în direcția relevării acelor aspecte din scurta existență pământească a creatorului „Luceafărului” care îl arată „poetul suferinței” (acad. D. Vatamaniuc), în volumul „Eminescu și detronarea lui Cuza”, apărut la Editura „Tribuna”, Sibiu, 2004, autorul pune accentul pe prezentarea creației poetului „în mocirla vremurilor sale”. Lucrarea cuprinde cinci capitole de interpretare teoretică și un capitol de fragmentarium eminescian. Cele cinci capitole conțin un material dens, o informație bogată, care ne oferă o altă imagine asupra vieții poetului decât cea tradițională, oferă o altă perspectivă asupra creației sale cu Titu Maiorescu, cu C.A.

Rosetti, cu Brătianu, cu cei de la „Românul”, „apriți adversari ai lui Cuza și ai Poetului” (p. 69).

Reluând ideea din „Poetul suferinței” că „Poetul - incomod politic - a fost victima unui scenariu odios, dirijat de forțe politice externe” (p. 134), autorul aduce noi argumente în susținerea tezei că „Eminescu nu a fost nebun - ci înnebunit”, că „este vorba de o conspirație politică, de un asasinat politic”, idee pe care o susține și acad. D. Vatamaniuc și alți cercetători ai vieții lui Eminescu. Titlul volumului se justifică și prin atenția cu care autorul subliniază atitudinea favorabilă a poetului față de Cuza și reformele sale, considerându-l pe acesta vîntre cei mai patrioți din câți au fost vreodată în Țările Dunării române” („Timpul”, 12 februarie 1880). Autorul, studiind viața domnitorului Alexandru Ioan Cuza „într-o paralelă pe verticală cu viața Poetului” (p. 7), ajunge la concluzia că „destinul cîtorului statului

modern român a determinat destinul cîtorului limbii române modene. Între cei doi există similitudini determinate de aceeași fierbinte dragoste de țară și de neam românesc, fiecare în parte fiind mândru că e român” (p.8).

Lucrarea valorifică pertinent publicistica eminesciană, fiecare afirmație bazându-se pe citate din articolele poetului.

Un spațiu amplu se acordă în lucrarea atitudinii lui Eminescu față de detronarea lui Cuza; chiar motoul lucrării este extras dintr-un articol al poetului referitor la acest „act odios”: „Vor trece veacuri și nu va exista român căruia să nu-i crape obrazul de rușine de câte ori va răsfoi istoria neamului său la pagina lui 11 februarie și stigmatizarea acelei negre felonii (trădări) va răsări pururi în memoria generațiilor, precum în orice an răsare iarba lângă mormântul vîndutului domn”.

O caracteristică a lucrării o constituie caracterul ei polemic. Confruntările politice, lupta pentru putere, demagogia politică pe care o vitriolează gazetarul Eminescu sunt asociate de autor cu realitățile românești de după 1989. Iată un exemplu: „Parcă ar fi scris azi, zisele sale se potrivesc și zilelor noastre, privind menținerea la putere a oricărui guvern, dezvelind astfel plaga corupției: «oricât ar fi de onest (guvernul) trebuie să stea zi și noapte cu mâna în sacul țării și să împărtășe în toate părțile favoruri, să zvârle

ciolane în toate direcțiile”.

Ultimul capitol, „Fragmentarium eminescian”, cuprinde o selecție din publicistica eminesciană ilustrativă pentru ideile poetului comentate în lucrare.

În concluzie, putem afirma că lucrarea profesorului Vasile Rusu „Eminescu și detronarea lui Cuza” reprezintă o contribuție substanțială la bibliografia eminesciană, realizată într-un limbaj expresiv, cu accente pamfletare.

Iuliu SUCIUC

Introducere în cultura japoneză-shimaneană

Cu titlul de mai sus reușește un iubitor de spirit-superior-oriental să-și adape un strop din etera lui de înalt și profund în același timp.

Și afirmația nu este una de conjunctură, mai ales că lucrarea de mai sus îl introduce pe cititor într-o lume cu totul fascinantă. Apărută la Cluj-Napoca, la Editura „Clusium”, în 1998, sub auspiciile „gemenelor” Societatea Shimane-Transilvania, Japonia și Societatea Transilvania-Shimane, România, lucrarea este o sărbătoare - ea însăși - a cuvântului scris pentru a realiza o punte între zone atât de îndepărtate geografic, dar atât de apropiate întru absolut prin revelarea „logosului captivant”.

Și suntem, cu atât mai mult, atrași de această lucrare excepțională, cu cât unul dintre capitolele ei se intitulează „Modernizarea japoneză și intelectualitatea”.

„Să nu copiem, ca aproape totdeauna în trecutul nostru, modelele străinătății!”, ar putea spune cineva și subscriem, mai ales că, „Dacia literară” ne atrăgea atenția, în acest sens, încă din anul 1840 „Dorul imitației s-au făcut la noi o manie primejdioasă, pentru că omoară în noi duhul național” se afirma în celebra „Introducere” a nu mai puțin celebrului Mihail Kogălniceanu... Să excludem, atunci, informația universală?...!

Japonia însăși a „plătit” mult pentru izolaționismul său de secole, dar, când a țâșnit, a făcut-o triumfal... Și noi nu visăm același lucru?...!

Unii dintre noi au auzit de filosofia Zen, volumul de care vorbim amintindu-ne câteva lucruri despre aceasta într-un spațiu minim și accesibil.

Vom întâlni afirmații despre înțelepciunea japonezului (al cărui zâmbet este o matrice a unei gândiri de milenii), despre „Viața la țară în Japonia” (pp. 36-38), cum se fabrică sake-ul, un extraordinar studiu despre vinul japonez din orez, „Calendarul tradițional japonez” (pp. 51-55).

Lucrarea „Introducere în cultura japoneză-shimaneană” acordă copilăriei spații generoase (invităm pe cititorii noștri să-și amintească celebrele

cuvinte ale lui Brâncuși despre copil și copilărie!), unde vom afla interesante lucruri ca: „Jocuri de copii”, „Școala gimnazială în Japonia-programul zilnic și activitățile școlare” etc.

Mulți dintre noi vor fi auzit despre sabia japoneză, unică prin materialele din care este confecționată, dar și prin legendele pe care le-a generat. Credem că sunt mai puțini aceia care știu despre... duelul ca filosofie în Japonia, lucrarea „noastră” oferindu-ne interesante informații în acest sens.

Shimane, una dintre cele 47 de prefecturi ale Japoniei, a ajuns, prin cartea aceasta minunată, și în Sălaj, în Zalău, orașul-reședință al unei „prefecturi” (a se citi al unui „județ”) din România, carte ce constituie o strălucitoare punte între două țări atât de diferite și, totuși, atât de asemănătoare prin aspirația întru înalt.

Teatrul japonez, poezia japoneză, spiritul japonez fascinează pe european, ca și pe alții, într-o măsură uluitoare... Și noi, sălăjenii, nu facem -credem - excepție.

Noi înșine, familiarizați cu spiritualitatea japoneză, cu poezia niponă, în mod special, prezentăm într-un articol al nostru similitudini mitologice între Japonia și România, când la capitolul unui „pod de înțelepciune” între aceste extraordinare țări se află și mitul lui Manole, cel ce a zidit pentru că a (și s-a) sacrificat.

Într-o lume a luptelor fără arene, aplecarea pe cuvânt ni se pare - ea însăși - o luptă (cu timpul, cu umbrele, cu noi înșine) pe cât de necesară, pe atât de benefică.

Vrem să știm câteva lucruri despre spiritul japonez? Vrem să știm cât suntem de apropiați?

Vrem să ținem timpul în loc pe un șirag de perle ale înțelepciunii? Lucrarea „Introducere în cultura japoneză-shimaneană” ne poate fi alături, ca un adevărat prieten. Și n-am putea încheia mai bine însemnările noastre decât să vă oferim un titlu elocvent: „Cursuri de limba română în Japonia”, al unui capitol care ne așteaptă.

Atunci...?

Ion PIȚOIU - DRAGOMIR

Eliberarea lagărului Auschwitz - 60 de ani

Asociația Culturală de Prietenie România-Israel, Filiala Sălaj, a marcat printr-o întâlnire a membrilor asociației momentul împlinirii a 60 de ani de la eliberarea lagărului de exterminare Auschwitz-Birkenau. Au fost invitați istorici, oameni de cultură, intelectuali de seamă ai Sălajului.

Întâlnirea comemorativă a fost deschisă de dr. Katz Paul, președintele Asociației de Prietenie România-Israel, Filiala Sălaj, care a vorbit despre semnificația momentului. Domnia sa a pierdut optzeci la sută din membrii familiei în lagărul de la Auschwitz. S-a ținut un minut de reculegere în memoria victimelor Holocaustului.

Prof. Tatiana Conțaș de la Școala „Mihai Eminescu” Zalău a prezentat un material pe care l-a tradus din limba engleză de pe site-ul oficial polonez dedicat împlinirii a 60 de ani de la eliberarea lagărului Auschwitz. A luat cuvântul și dl. Ioan Popa, președintele obștii evreiești din județul Sălaj. Și domnia sa a pierdut 9 rudeni în lagărele naziste.

La această întâlnire comemorativă a luat cuvântul și dl. Gheorghe Gross, președintele fundației „Hebraica” din Nușfalău care a prezentat o imagine emoționantă și inedită în același timp: o sinagogă înconjurată de schele în România unde mai degrabă sinagogile se prăbușesc. Este vorba de templul din Șimleu Silvaniei, cu o vechime de 130 de ani, unicul scăpat de furia demolărilor. Cu sprijinul moral și material al d-lui Alexandru Hecht din New York, descendent al unei importante familii evreiești din Nușfalău, sinagoga, concesionată de la Federația Comitatelor Evreiești din România, urmează a fi renovată și redată circuitului de valori spirituale. Pentru acest lucru este nevoie și de implicarea Ministerului Culturii și a autorităților locale. Septimiu Turçaș, primarul orașului Șimleu Silvaniei, prezent și domnia sa la întâlnire, a devenit membru al asociației.

Prof. Ioan Ciocian, inspector de istorie, a prezentat cărțile: „Holocaustul sub guvernarea Antonescu”, editată de Asociația Evreilor din România și „Pendulul vieții” - fragmente, experiențe și reflecții ale autoarea Heidi Fried, fostă detinută. Au urmat interesante discuții și proiecte de viitor.

Filiala Sălaj a Asociației Culturale de Prietenie România-Israel a luat ființă în luna noiembrie 1993 în distinsa prezență a reprezentanței Ambasadei Israelului la București, d-na consilier Lily Hahamy și a secretarului-general al asociației, dl. Victor Bărlădeanu. Cea mai însemnată acțiune culturală organizată de Filiala Sălaj a A.C.P.R.I. a fost vernisajul expoziției foto-documentare „Steaua lui David, între Holocaust și renaștere” cu fotografii oferite de Muzeul Holocaustului din Washington D.C.

C. CONTRAȘ

Tactica "NOULUI ACTIVISM" adoptată de Partidul Național Român din Transilvania - 10/23 ianuarie 1905

Pentru Muzeul Județean de Istorie și Artă din Zalău, anul 2005 a debutat în privința activităților științifice, ca de obicei, cu activități care au o conotație aniversară. În acest an s-au împlinit, în data de 10/23 ianuarie, 100 de ani de la lucrările Conferinței Partidului Național Român din Transilvania care, în urma unor dezbateri de câteva zile, a hotărât ca strategie politică să se treacă de la pasivism la un activism declarat. Deoarece conferința a avut un impact deosebit la românii din Transilvania și a contribuit la schimbarea liniei de acțiune în toate domeniile, mai ales în cele politice și culturale, Secția de Istorie a Muzeului Județean, împreună cu Direcția Județeană Sălaj a Arhivelor Naționale, a organizat un simpozion cu această temă, la care au participat cercetători de la aceste două instituții și de la Muzeul Județean din Satu Mare. Presa sălăjeană a semnalat cu promptitudine evenimentul și acțiunea noastră comună, dar considerăm că este necesar să facem cunoscute discuțiile care au avut loc la simpozion, pentru ca toți cei interesați să cunoască importanța evenimentului din 1905 și noutățile din acest domeniu al cercetării istorice. În paginile acestei reviste de cultură, a cărei apariție o salutăm, vom prezenta alocuțiunile susținute de specialiștii care s-au aplecat asupra documentelor din această perioadă, precedate de aceste rânduri de introducere în atmosfera istorică a acelei epoci.

A doua jumătate a secolului al XIX-lea a însemnat și pentru Transilvania, ca de altfel pentru întregul spațiu european, formularea concretă a unor principii naționale. Pentru aceasta stau mărturie numeroasele acțiuni memorandiste care au avut drept rădăcină Supplementul, precum și alte cereri pentru respectarea drepturilor românilor din Transilvania, care au urmat seriei de memorandumuri.

Înscrind-se în cadrele „mișcării pasiviste”, activitatea

culturală a intelectualității române de la începutul secolului al XX-lea se caracterizează prin crearea unor noi organisme politice, organe de presă, prin înființarea „bibliotecilor populare” și printr-o adevărată activitate educațională pentru românii de toate vârstele. În special cadrele didactice aveau acest rol, pentru că era necesar să fie conștientizată și educată lumea românească a satelor din Transilvania.

Presa a avut și ea un rol esențial prin preocuparea de a reflecta toate evenimentele locale; trebuia să se aibă în vedere faptul că se adresa unui public eterogen, din orașe și, mai ales, din sate, un public puțin cultivat. Pentru remedierea acestor curențe, presa dorea să valorifice în permanență și comorile locale și naționale. În tot acest parcurs, au fost elaborate și date publicității mai multe proiecte de programe politice ale Partidului Național Român. Încă în preajma anului 1880 a apărut în cadrul partidului o grupare mai radicală, care respingea tendințele moderate ale pasiviștilor. În fruntea noii grupări se aflau George Barițiu, Aurel Mureșianu, Iuliu Coroianu, Fr. Hossu Longin care cereau, în primul rând, redobândirea

autonomiei Transilvaniei. Programul adoptat în această perioadă a stat la baza activității Partidului Național Român până în anul 1905. Apogeeul activității pasiviste a fost atins până în anul 1895, prin mișcarea memorandistă care a culminat cu Memorandul înaintat curții imperiale. Prin el era denunțată privarea de libertate a unei întregi colectivități etnice românești și se înscrisă în cadrele mișcărilor naționale din Imperiul austro-ungar. Naționalitățile din imperiu s-au apropiat în lupta pentru drepturile naționale, rolul principal revenindu-le românilor din Transilvania.

Din păcate, după anul 1895 când Partidul Național Român a fost interzis oficial, membrii săi nu au mai reușit să elaboreze un demers politic coerent datorită dezorganizării care a urmat interzicerii sale. Au urmat mai multe tentative de reorganizare, fără consecințe notabile. Cu toate aceste avaturleri ale mișcării politice românești din Transilvania, noua mișcare activistă apare încă de la sfârșitul secolului al XIX-lea în Banat, în zona Aradului. Explicația ar fi în faptul că aici a existat un curent favorabil participării la viața parlamentară. În anul 1903 găsim la Arad o grupare neoactivistă care, datorită lui Vasile Goldiș, a definit conceptele politice noi și a elaborat un program politic coerent.

Tactica noului activism politic s-a consolidat de-a lungul câtorva ani în mai multe părți ale Transilvaniei: la Blaj, în cercurile greco-catolice prin intermediul lui Iuliu Maniu, la Orăștie și în alte părți, unde activitatea noului activism a găsit starea de spirit favorabilă implicării politice. Toate acestea au dovedit necesitatea reorganizării Partidului Național Român, ceea ce a determinat convocarea Conferinței partidului pentru data de 10/23 ianuarie 1905, la Sibiu.

Elena MUSCA

Conferința Partidului Național Român din 1919. Tratatul româno-maghiar

La sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului XX, în cadrul Partidului Național Român au existat două orientări privind tactica de urmat: *pasivismul* - care se pronunța pentru neparticiparea la activitatea politică a Regatului Ungariei, ca o expresie a nerecunoașterii actului de la 1869 - și *activismul* - care susținea necesitatea participării la viața politică, în primul rând la cea parlamentară și folosirea tuturor posibilităților legale pentru afirmarea și apărarea drepturilor românilor. Activismul a obținut câștig de cauză la Conferința Partidului Național Român din ianuarie 1905.

Viața politică din Ungaria a fost afectată de evenimentele de după 1905, coaliția parlamentară dovedindu-se incapabilă să facă față problemelor cu care se confruntă țara în acea perioadă, iar la începutul anului 1910 a fost schimbat guvernul, parlamentul a fost divizat și s-au fixat noi alegeri pentru luna iunie a aceluiași an, fapt care a mobilizat toate forțele politice din Ungaria într-o aprigă luptă electorală.

În contextul în care obstrucția față de naționalități continua cu brutalitate, iar forțele politice din Ungaria luptau să împiedice intrarea în Parlament a deputaților naționali maghiari, Comitetul Executiv al Partidului Național Român a convocat conferința națională a partidului care să ia hotărârile necesare asupra tacticii de urmat în alegeri și în activitatea sa viitoare. După cinci ani de la proclamarea activismului, această conferință avea să treacă în revistă activitatea partidului și să stabilească programul viitor al mișcării naționale românești.

Guvernul a lăsat impresia că această conferință, fixată pentru data de 5 aprilie

1910 la Sibiu, se va desfășura într-un cadru legal, până în preziua datei fixate, când George Pop de Băsești a fost informat că autoritățile permit discutarea programului național, excepție făcând platforma electorală.

În preajma zilei de 5 aprilie, Ioan Lupăș și Nicolae Comșa au vizitat satele din apropierea Sibiului îndemnând țăranii să vină în oraș pentru a oferi lucrărilor caracterul unei întruniri electorale. Rezultatul acestei campanii a fost cel așteptat. Din relatările presei românești reiese că numărul celor sosiți la Sibiu se ridică la aproximativ șase mii de țărani.

După discursul inaugural rostit de președintele partidului, George Pop de Băsești, Vasile Lucaciu a prezentat raportul de activitate pentru perioada 1905-1910, în care a insistat asupra marilor campanii pentru votul universal. Problemele de perspectivă ce stăteau în fața partidului - strategia politică, programul, solidaritatea și linia de urmat în alegeri - au fost trecute în revistă de către Iuliu Maniu. El a propus conferinței spre discutare mai multe rezoluții, din care prima și cea mai importantă era menținerea neatinsă a programului din 1881 completat la 10 ianuarie 1905. O altă rezoluție importantă viza „solidaritatea cu toate organizațiile politice ale popoarelor locuitoare care urmăresc aceleași scopuri politice”. Ca tactică politică s-a menținut activismul. Toate rezoluțiile au fost adoptate în unanimitate și conferința s-a închis în entuziasmul miilor de țărani care asistaseră la ea.

Conferința Partidului Național Român din 5 aprilie 1910 a avut o importanță deosebită deoarece a analizat starea poli-

tică, economică și socială a poporului român din Ungaria unde „validitatea lui politică este în mod măiestrit redusă la minim, drepturile lui sunt nesocotite, limba românească este desconsiderată și scoasă aproape cu desăvârșire din cadrele vieții publice de stat, dezvoltarea lui culturală și economică nu numai că nu e promovată de puterea statului, ci, din contră, guvernele ce se succed pun piedici sistematice la dezvoltarea corespunzătoare a spiritului timpului, autonomia bisericilor românești și instrucția în limba maternă a fiilor poporului român sunt supuse la continuă zguduiri și atacuri, ba chiar organizația noastră este împiedicată în libera ei funcționare”.

Participanții la conferință au protestat împotriva tuturor acestor măsuri și au chemat populația românească ca prin luptă unită și hotărâtă să respingă atacurile guvernamentale, subliniind că acest lucru se va putea realiza „numai prin o conștiință și o continuă luptă politică purtată pe toate terenurile vieții publice”.

Alegerile s-au desfășurat în condiții deosebite, guvernul numind contracandidați în toate circumscripțiile electorale în care candidau reprezentanți ai Partidului Național Român. Întregul mecanism administrativ a fost pus în slujba mașinii electorale oficiale, uzând de corupție, violență și șantaj pentru a-i descuraja pe alegătorii români de a se prezenta în fața urnelor. Măsurile luate au dus la căderea majorității candidaților, doar șase dintre ei reușind să intre în Parlament, astfel că Partidul Național a suferit o grea înfrângere electorală.

Modul de desfășurare a alegerilor a determinat o puternică reacție de protest

în România și peste hotare. În București, Iași, Constanța au avut loc manifestații de amploare iar oamenii de cultură români au luat atitudine față de corupția electorală.

Aceste evenimente au determinat intervenția Austro-Ungariei și Germaniei pe lângă guvernul român în vederea inițierii de tratative româno-maghiare.

Între anii 1910-1914 au avut loc mai multe runde de tratative româno-maghiare, din păcate toate eșuate. În tot acest timp partea maghiară a refuzat să dea curs cererilor formulate de români: acordarea dreptului de liberă funcționare a Partidului Național Român, vot universal egal și secret, numirea de funcționari români în administrație și justiție, folosirea limbii române în școlile elementare și gimnaziale etc. Rând pe rând revendicările românești au fost refuzate, fiind considerate inacceptabile.

În cadrul acestor tratative frunțașii Partidului Național Român s-au remarcat printr-o extraordinară tenacitate, prin capacitatea de a purta lungi discuții fără a ceda un pas de la punctul de vedere stabilit inițial: acela de a apăra cu demnitate interesele românilor din Transilvania, dreptul lor la o viață națională proprie.

Tratatul româno-maghiar a demonstrat importanța pe care România a acordat-o românilor aflați sub dominație străină. Prin implicarea șefilor de state, a diplomației Puterilor Centrale în negocierile Transilvaniei intra tot mai adânc în preocupările politicienilor vremii și importanța ei pentru configurația politico-militară europeană devenea unul din punctele centrale.

Mihaela FILIP

Conferința națională din ianuarie 1905 și semnificația ei

Ascensiunea neoactivismului și trecerea treptată a curentului pasivist la un determinat conducerea partidului să convoace o conferință națională care să discute noua situație existentă. În mijlocul lunii octombrie 1904, noul președinte al partidului, George Pop de Băsești, ales în urma morții lui Ion I. Brătianu, survenită la sfârșitul anului 1902, a adresat o circulară cluburilor electorale din întreaga Transilvanie, îndemnându-le să treacă la alegerea deputaților pentru o viitoare conferință națională, fixând ca termen pentru convocarea la îndeplinire a acestei decizii data de 10 decembrie 1904.

Vestea convocării conferinței a fost primită favorabil de opinia publică românească cu excepția cercurilor adiționale ale pasivismului.

Convocarea, lansată de neoactiviști pe 29 decembrie 1904, fixa ca dată de desfășurare a conferinței ziua de 10 ianuarie 1905, la Sibiu.

În preziua conferinței a avut loc la Sibiu o consfătuire la care au participat George Pop de Băsești, Vasile Lucaciu, Theodor Mihali, Alexandru Vaida-Voevod, Aurel Cosma și Coriolan Brediceanu, ocazie cu care s-au precizat detaliile planului de desfășurare a lucrărilor. Ordinea de zi era formulată în modul general și cuprindea trei puncte: analiza situației politice din țară, alegerea comitetului electoral executiv și ultimul punct fixat lapidar: propuneri.

În ziua de 10 ianuarie 1905 la Sibiu erau prezenți 97 de delegați ai diferitelor cercuri electorale românești, recrutați în marea lor majoritate din rândul adeptilor noului activism. Lipseau de la conferință unii frunzași rămăși credincioși vechii orientări a partidului fixată în 1881. Unele cercuri electorale nu au trimis reprezentanți pentru că nu s-au organizat până la acea dată. Dintre vechile personalități ale partidului, care nu mai susțineau pasivismul, s-au remarcat: George Pop de Băsești și Vasile Lucaciu.

Conferința a fost deschisă de George Pop de Băsești, după care Vasile Lucaciu a prezentat un raport de activitate a partidului pe o perioadă de 13 ani. El a insistat asupra noii direcții din mișcarea națională care pretindea modificarea programului și schimbarea tacticii.

Atât Lucaciu cât și George Pop de Băsești au lăsat să se întrevadă că majoritatea delegaților înclinau spre activism. De altfel, votul Conferinței a fost sugestiv în această privință, 79 de delegați au votat pentru activism, doar 12 au rămas susținători ai pasivismului.

În privința programului, participanții la conferință au hotărât menținerea celui din 1881 cu precizarea că era necesară întregirea lui. „Întregirile aduse programului au primit denumirea de hotărâri. Ele nu însemnau decât revizuirea în sens de dezvoltare și amplificare în scopul deplinii asigurării a existenței și libertății noastre naționale”.

Președintele partidului este ales George Pop de Băsești, iar ca vicepreședinți sunt aleși Theodor Mihali și Vasile Damian. Din conducerea organizației mai făceau parte Iuliu Maniu, Aurel Vlad, Nicolae

Comșa și Alexandru Vaida, toți aceștia constituind comisia însărcinată să elaboreze noul program și statut al Partidului Național Român.

Programul Partidului Național Român din Transilvania a suferit în realitate câteva modificări esențiale. Punctele unu și nouă, esențiale în 1881, acum au dispărut. Acest fapt a fost rapid speculat de cei care mai susțineau curentul pasivismului, ca fiind o abdicare de la programul din 1881. Analizând mai adânc conținutul noului program ne vom da seama că acesta a fost adoptat în funcție de tactica politică a Partidului Național Român, autonomia constituind una dintre revendicările care se prezentau într-o formă mai elastică.

„Recăștigarea autonomiei Transilvaniei”, prevăzută în programul din 1881, era prezentă acum sub forma „recunoașterii individualității politice a poporului român și asigurarea dezvoltării sale etnice și constituționale”.

Noul program mai prevedea „autonomia deplină a comunelor și cercurilor administrative și eligibilitatea funcționarilor care să facă parte din teritoriul respectiv” - adică se cerea în definitiv autonomie locală. Drepturile fundamentale ale cetățenilor sunt categoric afirmate: votul universal, garantarea dreptului la asociere, libertatea presei etc., toate acestea erau foarte vag schițate în programul din 1881.

Programul mai conține unele prevederi de natură socială, care evident trebuiesc să țină seama de faptul că unii dintre membrii partidului sunt mari proprietari de pământ, din acest punct de vedere programul partidului se situează la limita cerințelor epocii respective.

În concluzie, programul Partidului Național Român din 1905, în comparație cu cel din 1881, este mult mai realist, ancorat în realitățile concrete ale Transilvaniei și ținând seama de contextul politic internațional. După cum am văzut, el cuprinde o problemă variată acordând un spațiu necesar atât doleanțelor de natură politică, cât și celor social-economice.

Acțiunea din ianuarie 1905 nu a rămas fără urmări pentru frunzași mișcării naționale. George Pop de Băsești și Vasile Lucaciu au fost audiați la sediul poliției din Sibiu și printr-o sentință judecătorească au fost amendați pentru încălcarea ordonanțelor din 1894-1895 care interziceau activitatea Partidului Național Român.

Conferința din 1905 și programul adoptat au însemnat pentru mișcarea națională intrarea într-o nouă etapă caracterizată printr-o puternică tendință de autonomizare în raport cu Viena și orientarea ei în același timp în mod decisiv spre România.

Conferința din ianuarie 1905 marca în mod oficial sfârșitul pasivismului în viața politică românească. Privit în prisma realităților de astăzi pasivismul l-am putea cataloga ca fiind o mare greșeală a românilor. În fond, locul destinat românilor în arena politică budapestană nu a rămas vacant, el a

fost ocupat de alte forțe politice bucuroase că au mai pierdut un contracandidat serios pentru aceste locuri.

Problema pasivismului este mult mai complexă decât pare la prima vedere. Dacă am încerca să analizăm situația din prisma omului politic român de atunci, ținând seama și de mentalitatea sa și luând în considerare și „arsenalul” de care dispuneau românii în această luptă parlamentară, verdictul nu ar fi atât de categoric.

Ioan Pușcariu, susținător fervent al activismului, a afirmat în memoriile sale publicate în 1913 că prin „greșala pasivității politice românii și-au săpat propria groapă”, istoria pasivității reprezentând istoria cea mai tristă de când trăiesc unghii și românii laolaltă.

Nicoale Iorga afirma în 1905 că decretarea pasivității a dat drept pasiștilor de a nu face nimic nicăieri ani întregi, marele istoric uitând că în urmă cu mai bine de un deceniu lua apărarea pasiștilor considerând că această tactică permitea acțiunea de ridicare culturală a țărânilor în dauna celei politice pe care o socotea secundară.

Poate cea mai dură și mai drastică părere, dar în același timp și cea mai neîntemeiată, o are Gheorghe Bogdan-Duică, când într-un articol din „Telegraful Român” în 1934 scria că „pasivitatea a tâmpit spiritul românilor și a periclitat existența lui”.

Nimeni nu contestă faptul că pasivismul nu a dat rezultatele așteptate de susținătorii lui, dovadă că el a fost abandonat. Tot atât de adevărat este faptul că Partidul Național Român avea probleme mari în organizarea sa ca partid politic, în menținerea unui contact strâns cu alegătorii care nu de multe ori au căzut pradă unor mașinațiuni electorale specifice timpului. Partidul nu avea forța necesară de a împiedica reprezentarea Transilvaniei și a ținuturilor pur românești în dieta de la Budapesta, deoarece candidații români cu program național au fost înlocuiți cu candidați străini care intrau în parlament cu vot românesc fără a avea o obligație față de aceștia.

Pasivismul s-a dovedit de-a lungul deceniilor o tactică politică energică de negare deschisă a structurii dualiste a Imperiului Habsburgic și a consecințelor sale pentru Transilvania prin boicotarea vieții parlamentare de către români.

În același timp, absența reprezentanților a trei milioane de

români în parlamentul ungar era pentru cercurile politice europene un semnal față de unele disfuncționalități ale sistemului parlamentar ungar, un argument serios în sprijinirea ideii că legea din 1868 era literă moartă. Totodată boicotarea deschisă a vieții politice a regatului ungar a stimulat încheierea unui bloc românesc de neclintit de care s-au frânt toate încercările guvernamentale de a sparge solidaritatea mișcării naționale.

Atitudinea fermă a conducătorilor politici români a produs iritare în ramurile cercurilor diriguitorale ale Ungariei, iritare care provenea din contestarea deschisă și categorică a politicii de deznaționalizare a milioane de români, slavi, pentru a atinge ținta iluzorie a acelui stat maghiar unitar.

Pasivismul a însemnat 1866, 1868, 1882 și mai ales 1892 și 1895. Sunt momente care prin amploarea și consecințele lor au atras atenția și simpatia cercurilor politice europene, presa europeană a scris despre problema românilor din monarhia dualistă.

A însemnat un pasivism pe tărâm electoral, dar în plan cultural și economic nimeni nu poate contesta progresele făcute. Orice mișcare națională care se vrea eficientă are nevoie de un puternic substrat ideologic și material, iar acestea au fost asigurate prin cultură și economic.

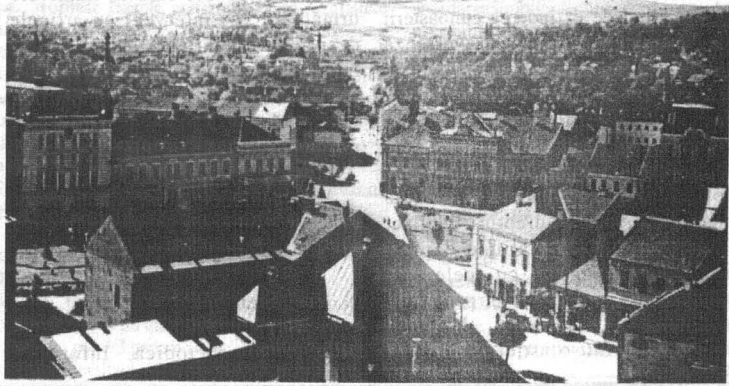
Așa cum spunea Barițiu, pasivitatea i-a îndemnat pe români la „cea mai încordată activitate culturală și economică”. Insuccesul politic a fost determinat de condițiile politice și militare ale timpului, de „forța brutală a dualismului cu care - după afirmația aceluiași G. Barițiu - nu se putea da piept”.

În atmosfera de reorientare politică și ideologică a luptei românilor din Transilvania de la începutul secolului nostru vechea tactică de boicotare a instituțiilor statului ungar părea cu totul desuetă și ineficientă.

Generația tânără a partidului, în frunte cu Iuliu Maniu, Alexandru Vaida Voevod, cerea cu insistență schimbarea radicală a tacticii, adoptarea unui nou program și trecerea la o formă de luptă activă în apărarea identității românești.

O asemenea mișcare politică nu era expresia doar a unor velleități, ci avea ramificații atât în cercurile largi ale intelectualității, cât și în cele ale țărânilor, deopotrivă în Transilvania și Banat.

Călin SABOU

Biblioteca - instrument esențial pentru educația permanentă

Biblioteca publică este, după cum se arată în Manifestul UNESCO, „un instrument esențial pentru educația permanentă, pentru luarea unor decizii în mod independent și pentru dezvoltarea culturală a individului și a unor grupuri sociale. O bibliotecă publică este o forță vie în serviciul educației, culturii și informării și o modalitate esențială de a cultiva pacea și a contribui la progresul spiritual al umanității”. În paginile acestei reviste vom încerca să prezentăm activitățile culturale deosebite desfășurate în instituția noastră și în județ, realizările remarcabile ale bibliotecii publice obținute prin profesionalismul și dăruirea celor care au îmbrățișat această nobilă profesie.

Biblioteca Județeană „Ioniță Scipione Bădescu” Sălaj este o bibliotecă publică, colecțiile sale având un caracter enciclopedic. Are personalitate juridică, este subordonată Consiliului Județean și funcționează conform regulamentului propriu aprobat de unitatea tutelară. Printre atribuțiile mai importante amintim: servește comunitatea locală și județeană; permite accesul nelimitat și gratuit la colecții, baze de date, alte surse de informații; are rol informațional, educațional și de coordonare metodologică în județ; se adresează tuturor categoriilor socio-profesionale.

Deoarece, așa cum se arată în art.1 din Legea Bibliotecilor, „în cadrul societății informaționale biblioteca are rol de importanță strategică”, iar viitorul unei comunități va depinde, în mod fundamental, de viitorul bibliotecii ei, obiectivele noastre vizează o implicare permanentă pe plan local, județean și național. Vom încerca îmbinarea tradiției cu practicile moderne într-o instituție de cultură adaptată prezentului și pregătită pentru viitor.

Ca în orice domeniu deschis progresului și bibliotecă publică din Zalău a cunoscut o evoluție permanentă, încercând să se adapteze vremurilor și să facă față cerințelor tot mai complexe de informație ale comunității.

Din anul înființării (1950), biblioteca publică din Zalău a cunoscut mai multe etape:

- * 1950 - 1968 - Bibliotecă Raională
- * 1968 - 1971 - Bibliotecă Orășenească
- * 1971 - prezent - Bibliotecă Județeană

Anii de început ai secolului XXI sunt marcați de explozia noilor informații și de extinderea cunoașterii umane. Fiecare profesie traversează un proces de readaptare la noile realități, omul fiind plasat astfel într-un mediu tot mai solicitant, care se schimbă cu o mare rapiditate și este caracterizat printr-o acerbă concurență. România este deja membră NATO cu drepturi depline, iar acum întreaga națiune depune eforturi conjugate cu cele ale politicienilor și Guvernului pentru ca, în 2007, să intrăm în Uniunea Europeană. Într-o astfel de situație,

ar trebui să fie foarte limpede pentru toți că societatea românească poate și trebuie să-și bazeze existența și funcționalitatea pe un pilon fundamental: informația. Comisia Europeană recomandă câteva priorități în acest sens: fiecare persoană să obțină competențe noi în domeniile tehnologiei informației, pieței muncii și raporturilor sociale și în sfera limbilor străine; creșterea nivelului de investiții în resursele umane; crearea de programe pentru susținerea educației permanente; crearea de programe prin care să se ofere consultanță și orientare oamenilor ce doresc să participe la procesul de formare; multiplicarea structurilor care să sprijine educația permanentă. Cea mai chemată să susțină procesul complex ce marchează evoluția omului contemporan este biblioteca publică, care devine un loc unde se pot pune în legătură mediul educativ și cultural local cu resursele globale de informație și de cunoaștere. Convinși de faptul că adevărata cultură există și se transmite nu numai prin cei ce o creează, ci și prin cei ce o administrează, bibliotecarii de la Biblioteca Județeană „Ioniță Scipione Bădescu” sunt solicitați în permanență să participe la cursuri de perfecționare, să fie preocupați de autoperfecționare, astfel încât să răspundă prompt complexelor cerințe ale utilizatorilor. Întregul personal este într-o competiție continuă, contribuind la modernizarea întregii activități de bibliotecă, la diversificarea continuă a serviciilor. Din această dorință a fost înființată în anul 2002 și Asociația „Prietenii Bibliotecii”. Scopul asociației este acela de a atrage fonduri pentru îmbogățirea patrimoniului bibliotecii, modernizarea și dezvoltarea unor noi servicii de bibliotecă. Membri în asociație, bibliotecarii au învățat să elaboreze, să conducă și să implementeze cu succes proiecte care au adus substanțiale câștiguri Bibliotecii Județene și bibliotecilor din subordine.

Prin eforturi comune și rezultate deosebite, Biblioteca Județeană „Ioniță Scipione Bădescu” - Zalău, Sălaj s-a ridicat la rangul de bibliotecă modernă, automatizată și informatizată, fiindu-i apreciată și cunoscută activitatea pe plan național și nu numai. În acest prim număr al revistei *Caiete Silvane* dorim să prezentăm colectivul de bibliotecari de la Biblioteca Județeană, pe cei care în numerele următoare vor interveni cu articole despre complexitatea activității de bibliotecă.

Biroul de dezvoltare, evidență și prelucrare a colecțiilor. Informatare
 Șef birou - Balogh Gabriela
 Bibliotecari:
 Niculina Sabău
 Rodica Marica
 Rodica Țirlea
 Mihaela Turian

Asistență metodică. Informare

bibliografică și documentare.
 Marketing
 Șef compartiment - directorul Bibliotecari:
 Ioan Popițiu - metodist
 Lucia Bălaș - bibliograf
 Bodiș Otilia - bibliograf
 Mariana Lucia Cărpineanu - marketing

Serviciul - comunicarea colecțiilor.

Relații cu publicul
 Șef serviciu - Doina Maniura
 Bibliotecari:

Secția împrumut pentru adulți:

- Maria Pop
- Pap Erika
- Maria Crețu
- Sanda Cherecheș

Secția împrumut pentru copii:

- Ileana Neaga
- Veronica Pop
- Sala de lectură:**
- Veronica Petrean
- Gavril Șerban

- Alina Rus
- Simona Hosu
- Sala INTERNET:**
- Maria Demble - operator
- Sala de Periodice:**
- Maria Dărăban

Ca instituție cu rol de coordonare metodologică în județ, vom prezenta în numerele următoare și aspecte din activitatea bibliotecilor din subordine: 3 biblioteci orășenești și 56 de biblioteci comunale.

Director,
prof. Florica POP

Adresa noastră:
 Piața Iuliu Maniu, nr. 13
 450016, Zalău, Sălaj
 pagina web: www.bjs.ro <<http://www.bjs.ro>>
 e-mail: biblio@bjs.ro
bjfloricapop@yahoo.com
bjfloricapop@yahoo.com
 Tel/fax: 0260 632007
 Mobil: 0741 214464

Manifestări culturale la Biblioteca Județeană

= IANUARIE =

Evenimente culturale majore

12 - 16 IANUARIE

* Zilele MIHAI EMINESCU

- Expoziții de carte - Secția Împrumut Adulți
- Sala de Lectură

- Moment poetic: „EMINESCU veșnic tânăr”
- audiții - casete, CD-uri
- vizionare - casetă despre viața și activitatea poetului

23 - 26 IANUARIE

* UNIREA PRINCIPATELOR ROMÂNE

- Masă rotundă - Sala de lectură
- Expoziții de carte - Secția împrumut adulți
- Sala de lectură

- LANSARE DE CARTE: „EMINESCU și detronarea lui CUZA” de Vasile Rusu

Evenimente culturale speciale - 2005

- PETRE ISPIRESCU (1830 - 1887) - 175 de ani de la nașterea folcloristului și scriitorului român
- ANSELM FEUERBACH (1829-1880) - 125 de ani de moartea pictorului german
- CAMIL RESSU (1880-1962) - 125 de ani de la nașterea pictorului român
- ANTON PAVLOVICI CEHOV (1860 - 1904) - 145 de ani de la nașterea scriitorului rus

Anatomia unei deveniri

Universitatea de Vest „Vasile Goldiș” din Zalău, mlădă viguroasă a Universității de Vest „Vasile Goldiș” din Arad, a apărut în 1999 ca o punte peste secole și un arc peste timp menit să înnoibeleze spiritual-cultural plaiurile sălăjene.

Totul a fost posibil prin abnegația unor oameni de suflet față de aceste meleaguri, animați de gândul și cutezanța de a edifica o unitate de învățământ academic în Zalău, municipiul de reședință a județului Sălaj. După tatonări, demersuri timide, planuri și proiecte s-a trecut la punerea pe rol a unui demers pe cât de ambițios pe atât de incert, atât pentru tineri, cât și pentru mânăciul de profesori dornici de a pași viguros pe calea afirmării într-un domeniu în care învățământul, cultura și cercetarea se îngemănează într-un triptic înnoibat de aura performanței.

Autoritățile locale au înțeles că a sosit momentul unor decizii pentru generațiile de azi și de mâine, prin care Zalăul să se înscrie în rândul centrelor universitare din Ardeal și, din perspectiva timpului, putem spune, fără nici o reticență, că vântul a fost favorabil, iar oamenii dornici de a edifica o școală superioară, în cadrul căruia prezentul și viitorul să-și dea mâna într-o împlinire, au adus în prim plan tonusul benefic, optimismul robust și pragmatismul managerial specific realizărilor de mare perspectivă.

Cei circa 150 de studenți cu care am pornit la drum grupați în trei specialități: marketing, jurnalism - limba și literatura engleză și științe politice și administrative, astăzi sunt oameni împliniți profesional, pentru că au privit înainte, trecând peste orice prejudecată. Aceștia nu s-au îndoit nici o clipă de noblețea gestului prin care domnul Ioan Ardelean și colaboratorii săi doresc să transforme visul lui Simion Bărnuțiu de a fonda o Universitate Românească în Ardeal, într-o realitate palpabilă, aici în orașul de la Poalele Meseșului.

Absolvenții de azi, alături de cei aproximativ 2.000 de studenți și masteranzi ai Universității de Vest „Vasile Goldiș” din Zalău, au dat pregnant și au consolidat alături de corpul profesoral tânără universitate cu care ne mândrim, întrucât au sădit în sufletele și casele sălăjenilor, și nu numai a acestora, dorința de împlinire prin studiu, cercetare și formare continuă în plan intelectual pentru a deschide, fără de nici o reticență, poarta prin care oamenii locului se vor apropia și mai mult de Uniunea Europeană, ca națiunea română să se alăture gradului de civilizație și prosperitate din țările dezvoltate ale bătrânului continent.

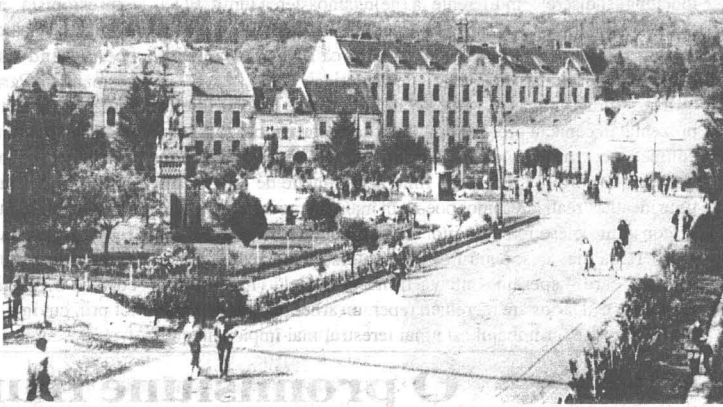
Prin cursuri de ținută, seminarii, ore de laborator, simpozioane, schimburi de experiență și parteneriate, ori proiecte educaționale, Universitatea din Zalău și-a consolidat poziția de instituție academică și a polarizat în jurul său ample manifestări științifice și culturale între care la loc de cinste se plasează: a XXI-a Sesiune anuală a Societății Naționale de Biologie Celulară - 5-8 iunie 2003, Simpozionul de Istorie „Țara Silvaniei de-a lungul istoriei” patronat de Academia Română - octombrie 2002, care au adus în Sălaj zeci de cercetători, universitari și academicieni, transformând aceste plaiuri într-un loc în care și-au dat mâna cercetarea și prioritățile științifice la cel mai înalt nivel.

În cei șase ani, care s-au scurs de la înființare, Universitatea de Vest „Vasile Goldiș” din Zalău a crescut de aproximativ 20 de ori ajungând azi la un număr de 1620 de studenți și 380 masteranzi. De la un an la altul, numărul studenților a crescut vertiginos și, odată cu acumularea de noi experiențe, s-au sudat legături între compartimente și a crescut în ansamblu prestația Universității. Mulți tineri se mândresc cu apelative „am fost student” sau „sunt student” la Zalău.

Nu în ultimul rând, trebuie amintit rolul pe care l-au jucat, atât în privința problemelor

manageriale, cât și al celor științifico-culturale: Fundația Alma Mater Porolissensis, revista academică „Alma Mater Porolissensis” și Editura „Dacia Porolissensis”, dând la lumină lucrări științifice și cărți, care fac cinste Universității din Zalău. Universitari, cercetători, oameni politici, scriitori și artiști plastici din țară și străinătate au publicat lucrări de referință în paginile revistei și cărți de mare valoare la Editura „Dacia Porolissensis”, lucru care ne bucură și, în același timp, ne onorează în mod deosebit.

Nu putem uita momentele de căutare, pașii mai puțin reușiți sau unele planuri pe care le-am realizat doar parțial. La început de drum ne-am izbit de multe obstacole, dar pe ansamblu am avut parte de un trend ascendent încununat de multe realizări și

împliniri, devenite puncte forte în desfășurarea învățământului academic la Zalău.

Este înălțător că astăzi la Zalău putem vorbi de o universitate și, că la rândul ei, aceasta are un trecut, un prezent și, mai ales, un viitor, care pe lângă sentimentul încrederei ne insuflă o anumită grilă pentru a pune lucrurile într-un nou algoritm, odată cu schimbările structurale ce vizează întregul învățământ românesc, pe care toți îl dorim o prioritate națională și principalul factor de progres și civilizație al țării.

Din prognoza pe termen scurt și mediu, șansele de dezvoltare ale Universității noastre prezintă o realitate palpabilă, deoarece, în condițiile în care costurile de întreținere sunt tot mai mari în centrele universitare, studenții se îndreaptă spre unitățile de învățământ academic din orașele în care locuiesc, acest lucru asigurând condițiile de studiu și pentru tinerii cu venituri mici. Iar pe de altă parte, se asigură accesarea spre cursurile de masterat a persoanelor încadrate în muncă.

Suntem deschiși spre modernizare, inovație și restructurare, având în vedere că extinderea învățământului academic pe o durată de opt ani presupune înainte de toate o schimbare a mentalității despre rolul formativ al universităților. O nouă calitate a învățământului universitar presupune resursele materiale, umane și financiare, odată cu un stil pragmatic, responsabil de relaționare a învățământului cu comunitatea. Cu cât ne apropiem de Uniunea Europeană, crește rolul comunitar al educației bazate pe valorile democrației și ale creștinismului. Universitatea nu formează numai specialiști, ci și caractere. Schimbările rapide din domeniul social-economic presupun un grad ridicat de adaptabilitate din partea celor angajați în producție, învățământ, cultură, servicii, or acest lucru presupune forme flexibile de formare și perfecționare, în funcție de standardele și cerințele societății la un moment dat.

Universitatea noastră a dovedit că este în măsură să satisfacă cerințele și exigențele unor generații succesive de tineri dornici de autoperfecționare și perfecționare socio-profesională. Avem nevoie de o bază materială performantă, de cadre didactice foarte

bine pregătite în domeniul învățământului academic și totodată de tineri apti de performanță în vederea propășirii și modernizării economiei, culturii, sănătății, artelor din țara noastră, într-un regim convențional în cadrul căruia competența devine principalul etalon în aprecierea oamenilor din toate domeniile de activitate.

Găzduiți de peste cinci ani de zile de către Colegiul Național „Silvania” din Zalău, ne gândim în perspectivă la un sediu propriu, la laboratoare, amfiteatre, cabinete, biblioteci etc. pe care să le administrăm în regie proprie, întrucât acest lucru contează foarte mult atât sub aspectul acului educațional, cât și al imaginii de ansamblu asupra centrului universitar din Zalău.

Ne punem speranța în ajutorul autorităților și al comunității locale, precum

Arad, care ne-a protejat, îndrumat și coordonat în permanență prin personalitatea de excepție care este Domnul prof. univ. dr. Aurel Ardelean, Rectorul Universității. La bine și la greu, Domnul Rector a fost aproape de noi, lucru care ne face, și pe această cale, să-i transmitem cele mai sincere mulțumiri.

Ar fi nedrept din partea noastră să spunem că la Zalău, când este vorba de Universitate, toate lucrurile merg perfect. Suntem conștienți că uneori au existat neconcordanțe în activitatea noastră, nu dispunem decât parțial de o bază care satisfacă exigențele momentului și că avem multe de învățat în legătură cu diversificarea și calitatea activităților ce vizează achiziția de cunoștințe, cercetarea științifică și practica studenților.

Printr-o muncă susținută în ceea ce privește managementul, proiectarea și derularea activităților, am reușit în permanență să asigurăm o planificare riguroasă a orelor de curs, seminariilor, colocviilor și examenelor semestriale și de licență. Activitățile culturale, colaborarea cu alte instituții de învățământ superior, precum și cu unități de producție și așezăminte de cultură și centre de cercetare ne-au oferit prilejuri benefice de a lega teoria de practică și a-i apropia pe studenții noștri de oamenii cu care vor lucra după absolvirea facultății.

Acumulările de ordin cantitativ și calitativ ale studenților și profesorilor vin în sprijinul personalizării și ridicării prestanței Universității de Vest „Vasile Goldiș” din Zalău. Nu întâmplător, de la un an la an, afluența absolvenților de liceu spre facultățile și specializările de care dispune unitatea noastră de învățământ academic a crescut exponențial, iar la examenele de licență absolvenții au dat dovadă de cunoștințe foarte bune, întocmind lucrări de ținută care au la bază cercetarea în domenii prioritare ale științei și culturii.

Oferta educațională a Universității vine și ea în sprijinul tineretului studios, oferind facultăți și specializări de mare actualitate, compatibile cu cele din statele Uniunii Europene. Organizat pe sistemul creditelor transferabile, învățământul academic prestat la Zalău răspunde unor cerințe și standarde internaționale prin care absolvenții își pot continua studiile în străinătate și au acces la cele mai înalte specializări, când este vorba de piața internațională a muncii.

În permanență am fost receptivi la nou și am încercat să imprimăm consistență, pragmatism și flexibilitate activităților pe care le desfășurăm la nivel de Universitate, legând cunoștințele acumulate cu practica vieții și specificul social-economic și cultural-spiritual al zonei din care provin studenții. O prioritate absolută a fost aceea de a asigura șanse de reușită în viața pentru studenți și de a le imprima un mod de gândire în pas cu prefacerile care au loc în țara noastră pe măsură ce se finalizează procesul de aderare și integrare în structurile europene și euroatlantice. Stilul de viață, abordarea de ansamblu a calității muncii prestate și reconversia forței de muncă sunt alte aspecte esențiale pe care studenții trebuie să le aibă în vedere. Nu întâmplător am pus mereu în prim plan cunoașterea tehnicii de calcul și abordarea limbilor străine, după o cunoaștere prealabilă a modului de organizare și funcționalitatea organismelor NATO și ale Uniunii Europene.

Ca pârghie de prim rang în procesul cunoașterii am pus pe primul plan comunicarea și formarea spiritului critic în abordarea sistemului de valori în procesul democrației pentru a înțelege spiritul de toleranță într-o lume pluralistă din punct de vedere politic, etnic, confesional și religios.

Universitatea de la Zalău rămâne o fereastră larg deschisă spre cultură și spiritualitate, prin care studenții să se formeze ca cetățeni ai unei Românie democratice, prospere, într-o Europă Unită.

Ioan CIOCIAN

Atât de gol - pământul

Sub robustele tălpi de lut
se desprind hălci de carne
cuvintele mustesc în sânge
dăre alunecă împrejurul
potirelor deja pline
ca niște aripi de libelulă
oasele lungi și foarte subțiri
rămân mușafirii păsărilor de pradă
agățat de gâtul primejdiei
flutură sufletul ca o eșarfă

Doar frigul și frica

La ce folos acest poem
când numai neputința
și frigul și frica-mi
vor fi veșmânt
înfățișării către voi
ferice de ceiocoliți de izbândă
la-ntoarcere va fi prea târziu
ca să-miucidă recoltele
ce flămânzeau urechi
să astup fântânile
ce n-au adăpat setea
atâtor ochi și guri lihnite
cărările ce n-au găsit urma în veci
rămâne-va doar fuga
la ce folos firimituri din hrană aleasă
la-ntoarcerea prin moarte iar acasă
vor arde toate atunci
crențele, revolta
cu flăcări de duh sfânt
voi arde eu, pe ruguri, anonim
pășind pe flăcări înc-o treaptă

Poemul acesta gol și flămând

Poemul acesta se naște gol și flămând
nesupus, strigă, urlă, se tânguie
cerșind veșmânt, vedere orbilor
și nimeni nu-i gol ca el să-nțeleagă
cum stăm în semiîntineric
pe umărul drept înger
pe umărul stâng demon
pe frunte ochiul pururea treaz
acest poem

Fructul oprit

Ghemuite-n sămânță
au murit într-o zi
cuvintele de puținătate
foi albe se ascund
rușinându-se
de goliciumea lor

Zborul părăsind cerul

La margini de prăpastie
ochii văd fluturând
steagul trimișilor decapitați
deasupra ogrăzilor
peste întregul finut
las în urma mea trupul
și zborul pe boltă prelin
uriaș este sufletul

Darius PORUMB

Darius Porumb - „fructul oprit” al poeziei

Joi, 27 ianuarie a.c., Darius Porumb ne-a prezentat un grupaj consistent (nu doar cantitativ) de 20 de poeme. De la o lectură la alta în cenaclu, parcă într-*crescendo* ravelian, textele lui Darius sunt tot mai șlefuite, mai strunite, mai bine realizate stilistic. Din ce în ce mai puține sunt cuvintele în plus, obscuritățile, ezitățile în exprimare, efuziunile adolescentine.

Fără a relua cele scrise în alte trei cronici de cenaclu despre creația lui, ne întrebăm ce aduce nou acest grupaj în poezia sa. Tematic, el nu este prea diferit de grupajele anterioare: „fondul” poeziei lui Darius rămâne unul religios. Noutatea ar consta într-o armonizare, într-o adecvare mai clară cu „forma” ei. Actualul grupaj este mai nuanțat ca stil, semn că autorul reușește să-și exprime mai bine trăirile-i tumultuoase. Se simte sub acest continuu perfecționism formal o tenacitate teribilă, o nevoie imperioasă de a se arăta lumii printr-o „performanță” de excepție, o dorință puternică de afirmare. Darius Porumb nu este poetul „turnului de fildes”, al alchimiiilor spirituale anonime și însingurate, al căutărilor îndelungi și discrete, indifferente la (ne)recunoașterea lumii. El își „flutură sufletul ca o eșarfă” pe zidurile cetății, strigând parcă: „Iată-mă, sunt aici!”. Și suntem convinși că îl vor vedea mulți, după apariția primului său volum de versuri.

Dar să dăm cuvântul și celorlăți colegi de cenaclu: „Setul prezentat în cenaclu oferă certitudinea că poetul probează câteva competențe: strunirea cu o mai mare ușurință a limbajului poetic, termenii de sorginte religioasă fiind acum uneltele de lucru și nu ținte ideatice, realizarea unor poeme în manieră modernă capabile să constituie piese într-un viitor volum. Felicitările noastre vin cu speranță mai ales, pentru că vom saluta, de pe acum, cartea viitoare care - sperăm - nu va întârzi să fie!” (Ion Pițoiu-Dragomir); „Darius are mereu un reper, un arhetip în jurul căruia se învârtă ideea. Limbajul este mai terestru, mai împământenit,

dacă pot spune așa. Intervine ironia, autoironia amară. Sunt versuri memorabile în acest grupaj. Reușește să «stoarcă» mai multe sensuri din termenii bisericești. Această spunere evazivă este mult mai reușită. A scăpat de inhibiții. Drum bun!” (Dina Horvath); „Evoluția poeziei lui Darius Porumb este una certă, dovedită atât prin sfericitatea grupajului în întregul său, cât și a fiecărui poem în parte. El a parcurs cu fiecare lectură câte o vârstă a poeziei (primul grupaj a fost tradiționalist, al doilea modernist și acesta post-modernist). A păstrat filonul religios, dar l-a travestit într-un anume retorism. Poemele au muzicalitate, dar aceasta devine glacială la un moment dat. Mă deranjează în această poezie profetismul (unul mai degrabă al cuvintelor) și retorismul. O altă slăbiciune ar fi mulțimea genitivelor și gerunziilor. E remarcabilă evoluția spre o poezie actuală, care mizează pe cuvânt, pe veșmântul cuvântului, pe sonoritatea lui, pe semnificațiile absconse. Îl felicit și cred în continuare într-o evoluție pozitivă și într-un volum” (Marcel Lucaciu); „O poezie de factură modernă, expresionistă, ancorată în metafizic, cu imagini generând o atmosferă încărcată de neliniște, de spleen. «La ce folos acest poem/ când numai neputința/ și frigul și frica-mi/ vor fi veșmânt. ...» Parafrazând, poetul e un Iona între fălcile poemului, spărgând mereu carcasa acestuia, dar descoperind mereu noi piedici în calea spre lumină” (Iuliu Suciuc).

Credem că inspiratele cuvinte ale președintelui cenaclului, dl prof. Iuliu Suciuc, ar fi foarte potrivite pe coperta primului volum semnat de Darius Porumb.

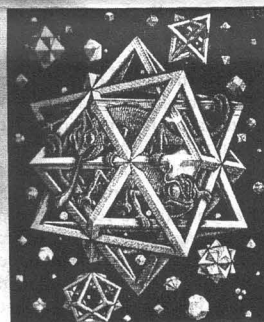
Cu siguranță, toate semnele arată că Darius a mușcat adânc din „fructul oprit” al Poeziei. Alungat de cuvinte din contemplația edenică a Tăcerii, încearcă acum, ca orice poet, s-o regăsească tot prin cuvinte, dincolo de cuvinte.

Daniel HOBLEA

O promisiune frumoasă

DIANA OLAH

RECICLARE DE STELE

Poezia e un „produs de lux” al fanteziei, e „o nobilă inutilitate” sau cea mai frumoasă sărbătoare a inimii și a minții. Un astfel de moment sărbătoresc îl reprezintă debutul editorial al tinerei poete, Diana Olah (elevă la Colegiul Național „Silvania” din Zalău).

„Reciclare de stele” (Editura Pro Transilvania, București, 2004) e o plachetă ce lasă impresia unei atitudini cvasiromantice și neomoderniste. Cele două grupaje de versuri și proză (*Mărturisiri de visător*, respectiv *Reciclare de stele*) confirmă un talent autentic, o sensibilitate ultragiată, bântuită de angose existențiale și de răul veacului contemporan.

Poemele Dianei Olah redescoperă sensul actului de creație, văzut ca o confesiune frustră ce stă sub semnul combustiei totale. Ironia sau autoironia, stilul parodic, patosul lucidității sunt doar câteva dintre fețele acestei poezii. Charismatica elevă (așa o consideră Tudor Oprea) se desparte de adolescență și, în același timp, de una dintre vârstele poeziei (romantismul): „Am fost odată romantic/ - Și... ai scris romantic? / - Da, tăiam câte o bucată/ de suflet și o capsam/ lângă poezie. / Era dureros? / - Plângeam de fiecare dată, / procesul de creație era sfâșietor”. Chiar dacă oscilează, uneori, între parabola soresciană și îngeretea versului stănescian, autoarea este convinsă că „... fără inovație/ sunt o piatră goală, / ca toate celelalte/ și mi-e frică de valuri (Romantic)”. De altfel, „clipa de grație”, superba „nebulie divină”, când versul e suflat la ureche de zei, devine laitmotivul poemelor. Poetul e un alt Sisif care trebuie să fie fericit, fiindcă doar el, „Cioplea crunt și asudat un/ Cuvânt, după ce-l sorbise/ De înțeleșuri (Arma albă)”. Poetul este cel care rupe din sine pentru alții, printr-un gest sublim de autofagie: „Ciudat... poeții merg până la sacrificiul suprem. / Și asta doar... pentru a se hrăni (Cum se hrănesc poeții)”. Poetul e, oriunde și oricând, un visător

incurabil, iar „visarea” lui reprezintă sfidarea convenționalismului și prozaimului vieții: „Scriu să știți, după ce ne vom fi purtat/ veșnicia, că nu am murit... noi, visătorii/ Că nu am putut muri (Mărturisiri ale unui visător)”. Și astfel, Poezia coboară în stradă, transformându-se într-o acidă radiografie a peisajului cotidian, a vremurilor furajere pe care le trăim, vremuri în care până și amintirile sunt politice, iar pe cerul electoral plutesc doar sulți roșii: „Aplaudau cu toții sacrificiul. / Rugurile ardeau mantii de filosof. / (Votul încetase a mai fi cenșitar) / Orbi se priveau ochi în ochi, / Zăbind incolor (Apocaliptic)”. Pentru a evada dintr-un asemenea univers, artificios și întunecat, poeta reclamă dreptul la aripi, la aripi cu ajutorul cărora făcuse exerciții de zbor (sau de admirație) aidoma unui discipol inocent: „Chiar azi bătea cu lanțurile/ În ușa aceea, învățacelul, / Și-l ruga să-i returneze aripi... / Viața trecea plânsă pe lângă/ El și cerea să fie trăită (Din rândul celor scutiți de povara aripilor)”. Tânăra autoare se desprinde, în cele din urmă, de lume și de sine, privind în oglinda mioapă, până la ruina acesteia. Poezia rămâne - cum ar spune Ion

Barbu - „act clar de narcisism”, iar narcisismul trebuie, aici, înțeles ca o dispoziție și eșuată încercare de autocunoaștere: „Mă văzusem în oglindă așa/ Cum eram. / Am izbit-o de pământ, / Nu se putea să fiu eu (Oglindă)”. Versurile Dianei Olah trădează ardente trăiri abisale, neliniști cărora li se alătură o luciditate patetică, mereu interogativă, contemplativă și autocontemplativă.

Prozele Dianei Olah sunt și ele o prelungire firească a poeziei, o pendulare între ideal și real, între romantism și neomodernism. În *Reciclare de stele*, stelele mirabile și-au pierdut farmecul inefabil. Ele sunt, acum, simple „meduze arbitrare, moi și greoaie”. Și totuși, stelele ar putea intra într-un proces de reciclare, grație nu ecologiștilor, ci unei „cărți magice”, numită „dorințar”. Însfăcând de un cabotin, de la un alt Zoroastru, reciclarea nu va mai fi posibilă, iar potopul va veni... „din visătorie excesivă, din așa o... greutate a viselor”. Dincolo de viziunea fantastică și onirică, persistă aceeași obsesie a procesului de creație, astfel încât cele cinci proze pot fi considerate tot atâtea arte poetice. Neputința cuvântului de a zidi o altă lume „pe-astă lume de noroi” (Eminescu) provoacă deopotrivă dezgustul existențial și exasperarea neositivă: „Mi-e silă de același cuvânt. Nu mai vreau să vorbesc, să scriu, toți facem asta în aceeași manieră. Am doar o viață, e viața mea, dar așa e a tuturor, o plăcintă comandată de mine din care taie toți cu diferite cuțite, din care nu mai apuc să mănânc decât aluatul necopt de pe margine (Manifest)”.

Reunind poeme și proze oarecum „trimbulinde”, placheta *Reciclare de stele* e pasionala confesiune a unei bune visătoare înzestrată cu mult, mult har poetic. Tânăra Diana Olah demonstrează, astfel, că o promisiune frumoasă poate deveni, oricând, o certitudine insurmontabilă.

Marcel LUCACIU

Viorel Mureșan - omul care construiește poeme

S-a născut la 1 aprilie 1953 în satul Vicea, comuna Ulmeni, județul Maramureș din părinți țărani. După absolvirea școlii generale (în satul natal și-n Someș-Uileac), a urmat Liceul Teoretic din Cehu Silvaniei, unde, mărturiseste poetul, a trăit primul moment care i-a marcat biografia spirituală: întâlnirea cu revista „Secolul XX” prin dobândirea colecției ce nu mai încăpea în rafturile bibliotecii... În anul 1979 este absolvent al Facultății de Filologie din cadrul Universității „Babeș-Bolyai” din Cluj-Napoca, secția *Limba și literatura română - Limba și literatura rusă*. În toamna aceluiași an își începe cariera didactică în județul Sălaj, fiind trei ani profesor de limba și literatura română în satul Lemniu, comuna Letca. În perioada 1982-1987 este profesor la Liceul Industrial din Jibou, iar din 1987 este titular la Școala Gimnazială „Lucian Blaga” din Jibou. Soția sa, Zoe Mureșan, este profesoară de limba și literatura română la școala din Surduc, localitate care a adoptat, se pare, definitiv familia poetului Viorel Mureșan.

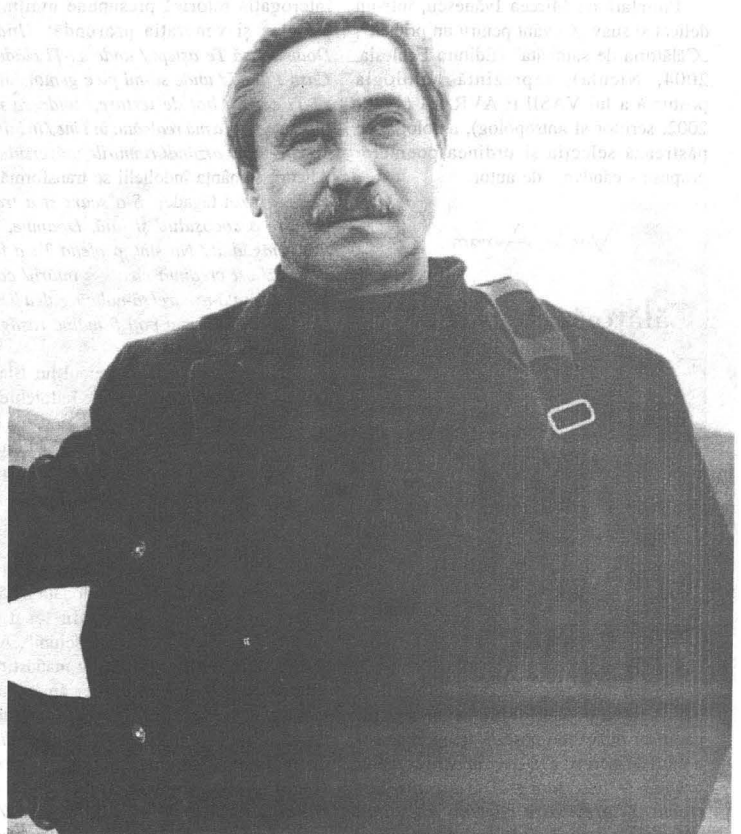
Activitatea sa literară este extrem de bogată, poetul colaborând de-a lungul anilor la foarte multe reviste culturale, în unele având și astăzi rubrici permanente.

Debutul editorial s-a produs în 1982, când a și câștigat, de altfel, concursul de debut al Editurii Albatros. Ecurile favorabile ale primului volum de poeme - *Scrisori din muzeul*

pendulelor - prevesteau „unul dintre cei mai rafinați, mai subtili, mai buni poeți de azi”, care „scrie poezie la Surduc sub același imperativ valoric sub care scria Kavafis la Alexandria (...)”, cum remarcă Octavian Soviany în capitolul „Caligrafiile deconstrucției” din lucrarea de referință „Textualism, postmodernism, apocaliptic” (Editura Pontica, Constanța, 2000).

Au urmat apoi *Biblioteca de os*, poeme, Editura Dacia, Cluj, 1991; *Pietrele nimicului*, poeme, Editura Dacia, Cluj, 1995; *Ramele Nordului*, poeme, Editura Dacia, Cluj, 1998; *Poeme/Poemes* - ediție bilingvă română-franceză -, Editura Cogito, Oradea, 1999; *Lumina absentă*, poeme, Editura Paralela 45, Pitești, 2000; *Leonid Dimov* - monografie (în colaborare cu Traian Ștef), Editura Aula, Brașov, 2000; *Ceremonia ruinelor*, poeme, Editura Dacia, colecția „Poezii Echinoxului”, Cluj, 2003.

Numele său este legat și de valoroase colaborări în volume colective: *Antologia poeziei române de la origini până azi* (Dumitru Chioaru, Ioan Radu Văcărescu), Editura Paralela 45, Pitești, 1998; *Antologia generației 80* (Alexandru Mușina), ediția I, Editura Vlasic, 1993, ediția a II-a, Editura Aula, Brașov, 2002; antologia *Romanian Poets of the 80s 90s*, alcătuită de Andrei Bodiu, Romulus Bucur și Georgeta Moarcăș, Ed. Paralela 45, Pitești, 1999; antologia tematică *Poezia pădurii*, îngrijită de Radu Cârnecki, Ed. Orion, București, 1999.

În prezent, în pregătire la Editura Limes din Cluj-Napoca se află antologia de autor *Sâmbăta lucrurilor*, din care poetul a avut amabilitatea să facă o mică selecție pentru cititorii revistei noastre.

Dovadă de recunoaștere a valorii

sunt și numeroasele referințe critice în reviste, în volume și în dicționare. Numai înșiruirea titlurilor ne-ar lua mai mult de o pagină de revistă. Drept care, renunțăm și dăm cuvântul... poeziei.

Heana PETREAN

Și un mic poem de dragoste

ogoare albastre și niște ogoare roșii
pândeau prin fereastră

ziua era singură ca o cizmă pe
jumătate ieșită din gheață
și noi o trăiam pe o stâncă de lemn

tu erai verde și numai puțin semănai
în ziua aceea cu mălul frământat de guzani
eu - ce să zic - țineam în mâini
o batistă

În 100 de miercuri

în mine stă floarea-de-tei față-n față
cu fulgul de zgură
așa cum în toate cărțile de după
cele patru evanghelii
stăpân e un

„Amurg de toamnă violet”

ea privește geamul absentă
cum ai lăsa un ou printre nori
chiar aici lângă mine
pe fața ei se petrece apusul

și acest peisaj sărac:
mâna unui bătrân mângâind
marginea unui ciob

„Tăcere, tăcere, să ascultăm. În teatrul
din cer se joacă *Antigona*”.

urmează o zi cu florile-nchise
și sunetul „o” - va mai fi desigur vreme frumoasă -
e un mare ștrengar
care noaptea se lasă sunat în clopote de leșie

la urechea unui bolnav incurabil
noi
ceilalți
prefăcându-ne că dormim
și stând așa
cu ochii pe jumătate deschiși
păzim grădina din vis

urmează tabloul acela de frizerie-n pădure
căci din timp pregătiseră un scaun acolo
mai trebuia numai să-l ademenească pe el
râsul tânăr și galben de foarfece curgea printre
frunze

o
și râsul de foarfece roșu
cum se mai lăfăia pe grămada de păr
la o biată răspântie

o sută de miercuri m-am pregătit
după ce mâncasem pe dinăuntru un munte
în o sută de miercuri m-am pregătit
să cobor în criptele iernii
ea își afundă obrajii în rândurile de scris
săpate undeva în lumină
un fel de a mai trăi pe pământ

***

ea era albă și se săruta numai cu apa
avea mâini din lemn subțire de plop
și ochii sunet de clopot
într-o grădină de sub pământ

***

tu
te dezbrăcai tacticos
un șir de biserică
suia încet dealul
cu clopotele bătând

(17 iulie 2000)

Nu e foc surâsul dansatoarei

Decembrie șlefuid bolovanul din grădina
și amintirea ta seamănă cu
fața toreadorului care coboară-n arenă

N-ai grijă de cuvinte,
ele se ascund în casa ta cu prea multe uși
vei avea de cotrobăit când va fi neoie să-mi
scrii -
de după perdele cineva o să rădă cu lungi ho-ho-te,
va purta în ochi tabere cu animale stând la pândă
pe diguri

nu e foc surâsul dansatoarei,
deși de un roșu aprins
el cade în bulgări pe dușumea
părul ei suie scările însoțit de cohorta de păzitori:
astă-seară va ninge la circ pentru că ea
suind scările
ni se desprinde de pe rețină o pierdem
cum am pune piciorul pe un ciob lustruit

Aniversare

tocmai împlineam 80 de ani și tu-mi erai alături
răsfoiam hârtii
filele unei cărți

deasupra mormântului
printre petale de cais
se încurcau albine

Deșertul tătarilor

se apropia seara
ne făceam patul ca pentru dragoste
și apusul nu mai venea

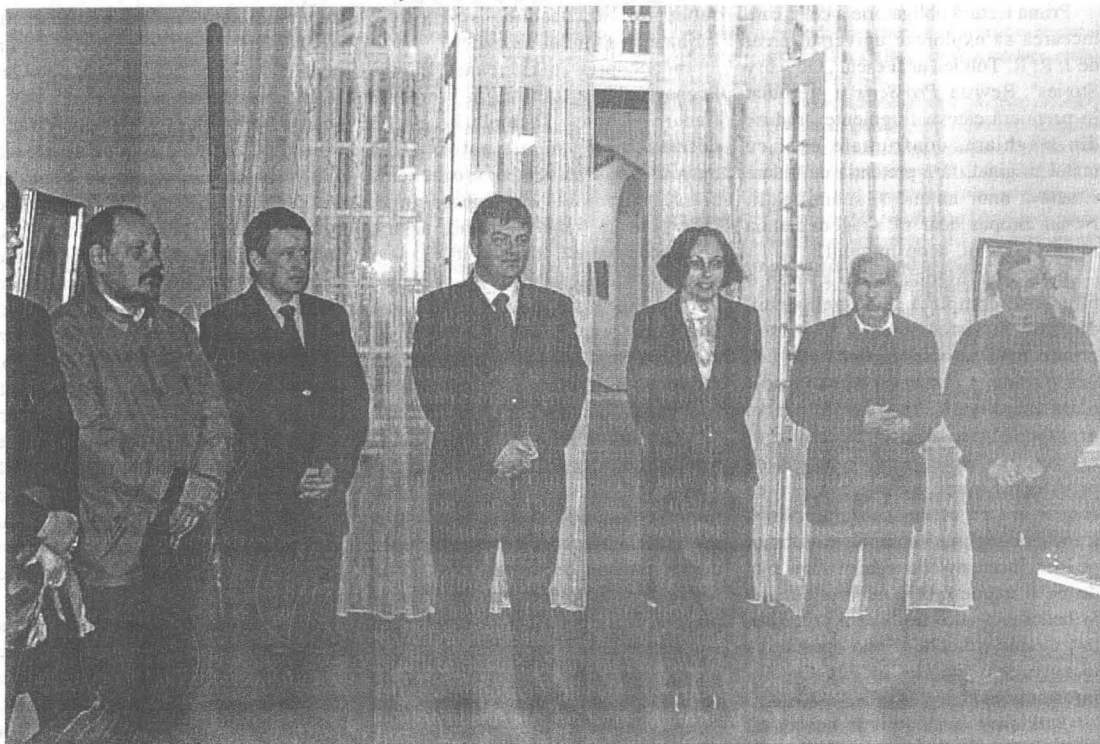

Salonul de iarnă al artiștilor plastici sălăjeni

La salonul din acest an, vernisat marți, 25 ianuarie, în prezența unui public numeros, la Galeria de Artă „Ioan Sima” din Zalău au participat 16 artiști plastici printre care mulți tineri și chiar studenți.

Materialul prezentat respectă mediile tradiționale, cum ar fi pictura în ulei și tempera, gravură în linoleu, pastel, sculptură în piatră și lemn, desen în creion și pix negru, fotografie artistică. Viziunea abstractă și figurativă, expresionismul și abstracționismul liric, postimpresionismul și etno-art, umorul sau tonalitatea mai serioasă - toate sunt prezente în lucrările expuse.

Arta pare să fie din ce în ce mai puțin o realizare de valoare financiară, totuși, acest salon arată că valorile noastre nu sunt neapărat de nivel financiar. Oare poate fi arta păstrată, salvată într-o epocă în care creatorii se confruntă cu mari dificultăți materiale? Vor aduce oare noile guverne ceva nou în sprijinul artei? Va cunoaște arta un anume suport financiar din partea acestora? În cel mai rău caz, ea va ajunge să fie un produs comercial, pierzându-și valoarea și identitatea artistică. Există oare în public nevoia pentru artă? Dar, în primul rând, arta însăși oare mai păstrează acele valori care au diferențiat-o secole întregi de toate celelalte produse ale societății umane? Și dacă nu, care sunt lipsurile ei și cauzele acestora? Ce vrem să exprimăm ca artiști? Suntem oare

capabili, ca public, să descifrăm limbajul artei? Dacă e vorba de o situație de criză, care îi sunt cauzele? Dedicarea totală, vocația, lipsa de interes, lenea spirituală, goana nesfârșită, lipsa de timp - gânduri și întrebări de nivel etic și estetic ce privesc atât artistul, cât și publicul. La urma urmei, ele privesc rostul și locul artei în sistemul de valori al artiștilor

plastici și al publicului. Căutând răspunsurile la aceste întrebări, chiar și în pofida concluziilor, avem de reflectat asupra unor opere de artă care constituie materialul salonului de iarnă al sălăjenilor, dar sunt totodată parte integrantă a fenomenului artistic universal.

Gheorghe Ilea se prezintă cu două teme: cea proprie unui postmodernism tipic urban și una foarte apropiată de cultura tradițională: reprezentând plastic, chiar foarte pictural, fragmente de structuri decorative ale covoarelor și ale lăzilor de zestre. Peisajele lui **Ioan Longodor**, întretesute de simboluri biblice, sunt niște abstracțiuni cu o mare încărcătură spirituală. **Eperjesi Noémi**, absolventă a Facultății de Arte din Oradea, își prezintă seria de linogravuri abstracte intitulate **Rădăcini**. Altă serie de fotografii artistice găsim la **Tamara Chiș**, studentă la secția foto din Cluj. Ea exploatează expresivitatea suprapunerilor portretului cu diferite structuri și texturi de lemn ale unor uși vechi, toate acestea în culoare sepie. **Keresztes József** expune grafică, în tehnica linogravurii color (fragmente de copaci) și tehnici mixte unde experimentează cu noi modalități de exprimare atât formal, cât și tehnic. Acestea din urmă se folosesc și de metoda colajului. **Raluca Ciriș** reușește să îmbine exprimarea plastică și oarecum decorativă a formelor portretului și a semnelor, formelor abstracte. **Flaviu Lucăcel** reduce motivul la minimum de recognoscibilitate, ajungând la un abstracționism foarte liric cu esențe certe și foarte fericit asimilate de artă populară, exprimând astfel o atmosferă plăcută ce relevă jocul deliberat al unor forme dintr-un microcosmos de basm. **Adorján Ilona** înrolează în compoziții bine încheiate formele obiectelor aflate în podul unei case de la țară. Ele ajung să evolueze apoi de la documentar la semn plastic și forme deosebit de grafice în

compoziții mai sintetizate. **Vánecza Edith** redă în tehnica de pictură în ulei motivele pitorescului Paris. **Marius Moldovan** pictează în tempera și ulei mici vedute citadine foarte expresive, dar și peisaj într-o perspectivă foarte apropiată de motiv, precum și portret. **Călin Kiss Moldovan**, sculptor fiind, de data aceasta se prezintă cu picturi bine simțite în culoare și compuse în mod atrăgător (peisaje). **Mircea Andrievici** alege tehnica pixului negru și reușește să ne mire cu o execuție expresiv-minuțioasă și de tip grafic a figurii umane aflate pe lucrările lui într-o permanentă mișcare și metamorfozare. **Gheorghe Vanci**, un sculptor talentat, își dovedește sensibilitatea și simțul bine format pentru piatră și lemn, prezentând un nud și o compoziție abstractă. Sculpturile lui **Sepsi József**, aflate la limita între figurativ și abstract, devin niște simboluri mitologice, totodată ele fiind și formele născute din întâlnirea unor valori personale cu cele ale transcendentului. Pastelurile lui **Szabó Vilmos** recrează și consolidează în compoziții foarte bine structurate acea lume a peisajului și a obiectelor aflate în continuă destructurare. Exploatează în acest scop expresivitatea liniilor și a formelor aranjate, încât rezultă compoziții dinamice cu o cromatică ce variază între game reduse și contraste violente. **Szabó Attila** apelează la expresivitatea unor variații pe aceeași temă: casa (cea a țaranului) în tehnica desenului în creion și a temperei. Acestea sunt de fapt pătrunderi în posibilitățile de structură și cromatică ale formelor prelucrate.

Iată, o nouă posibilitate de confruntare cu fenomenul vizual-artistice într-un spațiu adecvat, Galeria „Ioan Sima”, și o posibilitate pentru publicul sălăjean de a-și cunoaște artiștii plastici.

Szabó Attila

PROTOCOL DE COLABORARE

În vederea editării unei reviste de cultură reprezentative pentru județul nostru, care să implice sprijinul nemijlocit al celor mai importante instituții de cultură sau de factură cultural-științifică din Sălaj.

Județul Sălaj nu mai poate fi tratat ca un județ de mână a doua, iar Sălajul cultural ca un „satelit” al unor centre culturale apropiate. Experiența în domeniul culturii acumulată de-a lungul celor 15 ani scurși de la revoluția din decembrie 1989, rezultatele notabile pe plan intern și extern, bogăția tradițiilor și obiceiurilor populare, patrimoniul istoric inestimabil, motivează editarea unei reviste de cultură sub patronajul Consiliului Județean Sălaj, care să reprezinte Sălajul cultural în țară și străinătate și să se ridice la cerințele și exigențele europene.

Revista se va numi „Caiete Silvane”, va avea o apariție lunară și va fi editată prin Centrul Culturii Tradiționale Sălaj, cu colaborarea tuturor instituțiilor de cultură din județ. Fiecare instituție va fi reprezentată de o persoană în Consiliul Director al revistei, care se va întruni periodic și va stabili strategia publicației. Colegiul de redacție va fi format din cinci persoane și va avea nemijlocit la editarea publicației următoarele instituții:

CONSILIUL JUDEȚEAN SĂLAJ

PREFECTURA JUDEȚULUI SĂLAJ
MUZEUL JUDEȚEAN DE ISTORIE ȘI ARTĂ
ZĂLAU

DIRECȚIA PENTRU CULTURĂ, CULTE
ȘI PATRIMONIUL CULTURAL NAȚIONAL SĂLAJ

INSPECTORATUL ȘCOLAR SĂLAJ

UNIVERSITATEA „VASILE GOLDIȘ”
FILIALA ZĂLAU

BIBLIOTECA JUDEȚEANĂ
BĂDESCUȘ

ARHIVELE NAȚIONALE FILIALA SĂLAJ

CENACLUL LITERAR „SILVANIA” ZĂLAU

CENTRUL CULTURII TRADIȚIONALE SĂLAJ

Zalău, 20 decembrie 2004

Va fi fost odată

Prima lectură obligatorie a celui care încearcă să exploreze universul creat de J. R. R. Tolkien ar fi esul „On Fairy Stories”. Revista *Pro-Scris* a prezentat în premieră câteva fragmente, traduse din maghiară, confruntate apoi cu textul original, fără pretenția de redare exactă a unor nuanțe și semnificații. Ne-am propus doar să atragem atenția asupra textului, scop împlinit.

Între timp, Marius Ivașcu a reușit o tălmăcire completă, încă netipărită, difuzată în sistem person-to-person printre fanii autohtoni, până când una dintre editurile românești își va îngădui plata fabuloasei sume cerute pentru drepturile de autor. În amurgul civilizației Gutenberg, o mână de profitori rapaci a impus ceva ce concurează cu succes cenzura politică a fostelor regimuri comuniste: tributul pe ide. Încercarea de a jupui șapte piei de pe o capodoperă, nu întotdeauna în beneficiul autorilor sau a urmașilor lor, devine ridicolă și non-productivă în zorii celui ce-al Cincilea Ev: era informațională.

Tolkien și-a alcătuit lumea în cu totul alt fel. Despre universul ficțional al Pământului de Mijloc și „interconexiunile ascunse ale realității” ne vorbește Mihaela Cernăuți-Gorodețchi, conferențiar la Universitatea Iași, într-un studiu inedit, intitulat „Poetica basmului modern”. Cartea a apărut la Editura Universitas XXI în 2002, cu o prefață semnată de Dumitru Irimia: „Basmul încotro?”

Sintagma „basm” definește o multitudine de creații, populare sau culte, care ființează cu precădere în „spațiu cuvântului”: o „lume ca nelumea” - într-o accepție eminesciană. În „On Fairy Stories”, Tolkien operează o detașare similară, trecând din „Lumea Primară”, creată de Divinitate, într-o „lume secundară”, o sub-creație umană ce repetă, la o scară proporțională, modelul divin. Eroii de basm și ascultătorul/cititorul devin locuitorii acestor universuri ficționale, printr-un transfer magic, intermediat de ceea ce părintele hobbiților desemna drept „Secondary Belief”: „crența secundară”. Este un concept pe care Mihaela Cernăuți-Gorodețchi îl preia și îl prezintă pe larg, într-o tentativă de înțelegere a farmecului pe care extraordinarul îl exercită asupra omului obișnuit. Ca să înțelegeți exact cum stau lucrurile, am reprodus separat, cu permisiunea autoarei, un fragment din

subcapitolul „Basm(e) și autor(i). Înființarea «lumilor secundare»”.

În accepția tolkieneană, Lumea Primară este a tuturor, în vreme ce fiecare Lume Secundară poartă pecetea unui anumit autor. Dacă basmul popular pătrunde o schemă clară, elaborată cu înțelepciune, înfățișând „o lume a rațiunii, solară, ordonată, stabilă, structurată de legi care acționează sistemic și organic”, basmul modern pătrunde în coltoane întunecate, explorează zone necunoscute, poartă pecetea unor angoase, iar farmecul narațiunii cade sub umbra unei magii întunecate, risipite în final:

„Echilibrul senin și formalizat al binomului stabil Lumea Aceasta - Tărâmul Celălalt este dizolvat, fiind înlocuit de modelul șovăitor al unei proiecții fantomatice: Lumea Primară devine punctul de iradiere al unui șir nesfârșit de lumi între care se nasc și pier, în degringoladă, raporturi stranie și contradictorii. Supranaturalul nu mai începe în scheme și în structuri, ci se revarsă/pătrunde/se insinuează în lumea naturală și o «corupe», îi schimbă semnul (și sensul) fără veste.”

Un exemplu tipic ar fi Inelul Suveran. Simbol al unei învățături tainice și al măiestriei magice, însemn al autorității parșive, care-și propune subjugarea lumii, el este făurit în „Silmarillion”, câștigat de hobbitul Bilbo Baggins în urma unui concurs de ghicitori în „O poveste cu un hobbit”, căutat cu disperare de forțele întunecimii și distrus de Frodo Baggins în „Stăpânul inelelor”. Ca orice instrument magic, inelul are un imens potențial destructiv, care poate conduce la consecințe fatale printr-o utilizare eronată; forțele generate de puterea forjată în metal nu pot fi stăpânite de oricine. „Prețiosul” inel provoacă invizibilitatea, lungeste viața purtătorului, dar și înrobește sufletele.

Tolkien a scris un basm despre putere pentru că, în ciuda unei păreri general acceptate, poveștile nu servesc numai pentru „a adormi copiii”, ci și pentru manipularea adulților. Primiile care și-au dat seama de acest lucru au fost nașiții. În 1934, în zorii însângerați ai celui de-al treilea Reich, Adolf Holst a scris poemul eroic „Der Drachentöter”, unde l-a îmbrăcat pe Adolf Hitler în armură, prezentându-l ca pe un cavaler fără pată și prihană, un viteaz din stirpea Sfântului Gheorghe, omorătorul de balauri.

Super-povestea a fost publicată în *Auerbachs Kinder-Kalendar*, un periodic de mare tiraj destinat copiilor.

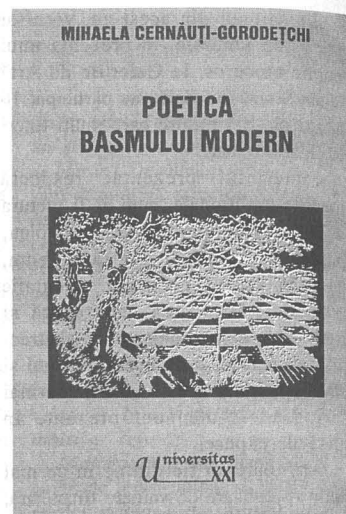
În „obsedantul deceniu”, la noi a apărut noțiunea de „basm proletar”. Mihaela Cernăuți-Gorodețchi citează dintr-o broșură întocmită de Vladimir Colin, „Problemele și drumurile basmului cult” (București, ESPLA, 1955), menită să răspundă unei dificile sarcini de partid: curățirea poveștilor de „unele păcate remanente din vechiul regim”, alegerea unor noi subiecte din „realitățile societății socialiste” (!?!), pentru a transforma basmul într-o „armă în mâna poporului”. E un aspect demn de luat în seamă de generația următoare de critici, care poate vor dori să compare istoria valarilor, înfățișată de J. R. R. Tolkien în „Silmarillion”, cu „Legendele țării lui Vam”, istorisirea prometeică, subintitulată „O mitologie a omului”.

Cert este că secolului XX a exercitat o puternică presiune ideologică asupra basmului. Din diferite rațiuni, în Est sau în Occident, s-a încercat redefinirea raportului dintre bine și rău, stabilirea de noi bariere morale menite să justifice diferite opțiuni și finalități politice. Ele și-au lăsat amprenta și au produs o diluare a substanței poveștilor:

„Instituit drept instrument de persuasiune/manipulare ori bun de consum, el, «basmul», pare să fi coborât definitiv în profan; accentul se mută dinspre intensitate, calitate, dăinuire, structuri ordonate, arhetip, simbol, supunere la tradiție, către extensivitate, obsesia cantității, efemeritate, inconstanță, polimorfism, experimentalism, cultul nouității.”

După cel de-al doilea război mondial, Tolkien a repus imaginarul în drepturile sale, prin cărțile publicate și prin bogatul material ilustrativ creat în scopuri conexe, și a creat un nou gen literar, fabulos, numit „fantasy”. Opera scriitorului englez reflectă fidel principiile prezentate în „On Fairy Stories”. Personalitatea sub-creatorului definește propria „lume secundară”, modelată după chipul și asemănarea lui, prin amalgamarea celei mai pure fantezii cu temerile generate de o meditație profundă asupra „interconexiunilor ascunse ale realității”. Ficțiunea devine „o lume posibilă cu caracter de unicitate, care nu este o parte a realității; ea cuprinde și construiește un mit personal”.

În discuțiile particulare, Tolkien s-a definit mai degrabă ca un descoperitor, decât ca un creator de lumi. El consideră că scriitorul dezvoltă prin narațiune o ordine firească pre-existentă actului sub-creator, înfățișează diferite secvențe dintr-un continuum istoric (ficțional) cu o curgere indiferentă la limitările textului. Coborând pe firul narativ, exploratorul propriilor mitologii și epopei descrie în amănunțime, „cu aplicație evasi-științifică”, istoria și geografia Lumii sale Secundare, alcătuiește mici studii organizate tematic despre rasele ce o populează,

întocmește genealogii imaginare, cronici, calendare, reguli de pronunție a numelor și gramatici ale unor limbi inventate, indexuri de cântece și versuri, de persoane, animale și monștri, de locuri, de lucruri.

Ar fi inexact ca cititorul acestor rânduri să rămână cu impresia că „Poetica basmului modern” ar fi o carte dedicată în exclusivitate lui J. R. R. Tolkien. În intenția autoarei, studiul a fost proiectat să devină un repertoriu de semne, un inventar de indicii pentru identificarea elementelor caracteristice, destinat să orienteze o virtuală explorare a tuturor basmelor moderne. Din mulțimea sub-creatorilor reprezentativi, citați și analizați, să-i amintim și pe alții: Clive Staples Lewis, gazda grupului „Inklings”, autorul unui cunoscut ciclu de 7 romane fantastice pentru copii, „Cronicile Narniei” și al unei trilogii SF; Mihai Eminescu (să nu uităm că la originea poemului „Luceafărul” se află tot un basm popular, „Fata în grădina de aur”); Jonathan Swift, părintele lui Gulliver; Michael Ende, exploratorul Fantaziei; Jordan Chimet, Oscar Wilde, Hans-Christian Andersen, dar mai cu seamă Lewis Carroll, autorul celor două cărți despre aventurile Alisei...

Cum fiecare sub-creator acționează conform unor impulsuri interioare diferite, literatura fantastică, privită ca un univers ficțional în ansamblul său, devine rezultatul însumării unei multitudini de lumi diferite, dar congruente, supuse aceluiași legități intrinseci. Pe bună dreptate, Mihaela Cernăuți-Gorodețchi consideră că:

„În pofida punctelor comune în baza cărora putem tenta o schiță de profil general, este o simplificare extremă (aproape grosieră) să vorbim despre basm modern, la singular; pluralul ar fi mai potrivit, pentru că este mai exact.”

Lăsăm cititorului plăcerea de a investiga în continuare, ghidat de autoare, lumea poveștilor. În ceea ce ne privește, ne mulțumim doar să constatăm că „Poetica basmului modern” a devenit o lectură obligatorie pentru fanii lui J. R. R. Tolkien și va fi o prezență necesară în bibliografia oricărui studiu românesc dedicat Pământului de Mijloc.

Györfi-Deák György

Sentimentul exploziv al dragostei

Revista electronică *Pro-Scris* (<http://proscris.port5.com>) a publicat în primele două numere (17-18 <<http://proscris.port5.com/ps17-18/lem.htm>>; 19-20 <<http://proscris.port5.com/ps19-20/lem19.htm>>) din 2003 câteva fragmente dintr-un studiu mai cuprinzător, scris de Stanislaw Lem: „Noile sisteme de armament ale secolului XXI”. Părinte al electrogeniilor Trurl și Clapauțius din „Ciberiada”, autor al romanului „Solaris”, celebrul scriitor polonez este totodată și un eseist preocupat de impactul ultimelor descoperiri științifice asupra vieții de zi cu zi. Precum Sfântul Toma d'Aquino și-a adunat opera filosofică în voluminoasa „Summa Theologica”, Lem și-a expus concepțiile în volumul „Summa Technologiae” (1964). Într-un interviu acordat redactorilor revistei maghiare „Solaria” în 2000, scriitorul mărturisea:

„În „Summa technologiae” am scris despre faptul că, în perioada următoare, omenirea va copia toate tehnologiile pe care natura le-a produs în cursul evoluției naturii. Desigur, atunci când am așternut pe hârtie această afirmație, au răs de mine. Și nu oricine, ci niște filosofi demni de luat în seamă au considerat că sunt niște nonsensuri, niște povești obținute prin combinarea unor elemente de utopie cu ultimele descoperiri științifice. În schimb, acum le-au redescoperit cumva și am devenit peste noapte un pionier al acestor problematici.” (O traducere românească completă a interviului se găsește în *Pro-Scris* 11-12/2002.) (<http://promisiune.port5.com/Ps11-12/lem11.htm>)

La trecerea dintre milenii, simțind interesul milioanei de cititori, Stanislaw Lem a considerat necesar să revină asupra subiectului și să stabilească niște puncte de reper, ca să atragă atenția asupra direcțiilor greșite în care s-ar putea îndrepta umanitatea. În studiul „Noile sisteme de armament ale secolului XXI”, filosoful a trecut în revistă uneltele ucigăse inventate de om în secolul XX și a încercat să discearnă tendințele în evoluția armamentului modern. El a pornit de la bombardarea orașelor japoneze Hiroshima și Nagasaki, ca o manifestare brutală a forței atomului, debut al unei curse a înarmărilor fără precedent. În timpul „războiului rece”, sistemele de securitate națională au

căpătat proporții gigantice, au devenit mai scumpe și mai complicate, tot mai greu de controlat și din ce în ce mai expuse acțiunii hazardului (întâmplării). Lumea a fost salvată de apariția cipurilor și de o schimbare radicală a modului de gândire, indusă de revoluția informațională.

Puteți să vă împliniți viziunea asupra a ceea ce ne rezervă viitorul citind studiul lui John Smart, „Human Performance Enhancement in 2032: A Scenario for Military Planners” (<http://www.accelerating.org/articles/hpe2032army.html>). El susține că info, bio-, nano- și cognotehnologiile vor schimba „războaiele” din viitor. Accentul va fi pus pe organizare, astfel încât să se obțină maximum de rezultate cu un consum minim de resurse. Smart susține că orice acțiune din viitor va urmări patru tendințe: să dezvolte inteligența, să accelereze comunicațiile, să asigure imunitatea sistemului și să funcționeze conform „compresiei MEST” (să raționalizeze eficace consumul de Materie, Energie, Spațiu și Timp). Apărarea va deveni o cauză globală, lucru care va îngreuna ori chiar va împiedica desfășurarea acțiunilor teroriste. Omul va interacționa activ cu mecanismele, iar o bună parte din mecanismul decizional va fi încredințat creierelor electronice.

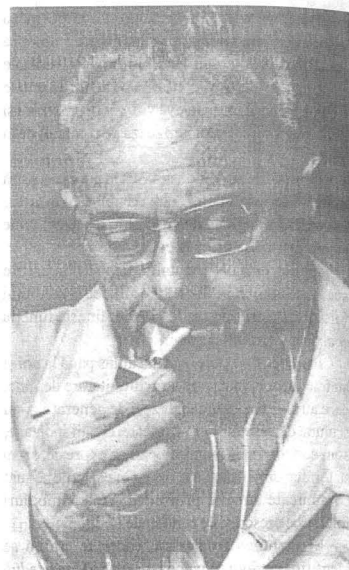
Un prim exemplu îl constituie micul robot Sword (Sabie), ultimul gadget al industriei americane de armament, o unitate telecomandată de cercetare. Conform datelor oferite (<http://www.techcentralstation.com/010605A.html>) de Michael Fumento, cercetător la Hudson Institute în Washington, D.C., automatul de doar 60 kg constituie varianta perfecționată a unui prototip menit să caute și să dezactiveze mine terestre. Acum Sword s-a transformat în varianta terestră a mini-avionului de recunoaștere Predator. El nu acționează independent, ci este comandat de un operator uman protejat, aflat la o distanță de 200-1000 m. Roboțelul poate urca scările și se va strecura neobservat în clădiri, canale, peșteri, de unde va transmite imagini luate în diferite spectre. La nevoie, poate fi înarmat atât cu o mitralieră, cât și cu un lansator de grenade. Urmărirea țintelor se face electronic, astfel încât aparatul a căpătat o precizie și o

eficiență infernală: un singur proiectil pentru fiecare țintă doborâtă. Primele 18 aparate vor intra în acțiune în Irak, în aprilie 2005.

Pacifist convins, Stanislaw Lem a inventat o serie de dispozitive fantastice menite să pună capăt războaielor, fără să rănească sau să ucidă vreo persoană. În cea de-a patra expediție a lui Trurl și Clapauțius, primul a fost angajat să-l izbăvească pe prințul Panarticus de chinurile dragostei. Ca în vechea poveste dintre Romeo și Julieta, robotul de spiță regală se îndrăgostise de Amarandina Ceriberniana, unica fiică a împăratului din Araubaria vecină și inamică. Mai întâi, inginerul Trurl a construit un feminotron pentru dez-amorezarea prințului, apoi a testat un ansamblu format dintr-un delirizator și o trivialniță, dar nici unul n-a avut efect. În cele din urmă, văzând că nu poate înfrânge puterea dragostei, inventatorul a născocit pruncaruncătorul și l-a convins pe rege să declare război. Noua armă n-a provocat victime, dimpotrivă, a umplut statul vecin cu plazi urâtoare, care se agățau de trecători și urlau de toți bojocii: „tata”, „mama”, „pipi”, „e-e”. Speriat de inedita invazie, împăratul a ridicat steagul alb și a acceptat să-și mărite fiica cu alesul inimii.

Iată însă că realitatea întrece tot ceea ce scriitorii de literatură SF au imaginat în materie de arme non-letale. O știre recent publicată pe *NewScientist.com* (<http://www.newscientist.com/article.ns?id=mg18524823.800&print=true>) ne anunță că Pentagonul a renunțat la o serie de cercetări, legate de obținerea unor arme chimice menite să distrugă disciplina și moralul trupelor inamice. Majoritatea programelor stopate pot candida liniștit pentru dobândirea unui Premiu IgNobel, distincție acordată pentru cele mai ciudate și inutile studii savante.

În capul listei se află „Bomba Gay”, un fel de transpunere în practică a unei lozinci celebre, scandată de militanții hippies pe vremea războiului din Vietnam: „Make love, not war!” (Iubiți-vă, nu vă războiți!). E drept, protestarii pletoși vizau dragostea cu o persoană de sex opus, menită să reunească într-un tot divin jumătățile androgine, să armonizeze energiile Yang și Yin. Spre deosebire de concepția hippiotă menită să pună capăt războaielor, proiectilul elaborat în laboratoarele armatei americane e de-a dreptul pervers prin efecte. El conține o substanță afrodisiacă, menită să trezească o puternică dorință sexuală în rândurile ostașilor din trupele adversare. Împroșcați cu ea, luptătorii vor descoperi subit cât de atractivi sunt camarazii lor și vor simți un imbold irezistibil de a face dragoste cu ei, chiar dacă sunt de același sex. Iar după ce vraja dragostei se va risipi și se vor trezi la realitate, mulți dintre ei vor claca nervos și moralul trupelor se va prăbuși vertiginos. Se pare însă că o minte limpede de la Pentagon și-a pus întrebarea ce se va întâmpla dacă inamicul aflat în prima linie va uita de sine, va ieși din tranșee și se va repezi la pușcașii americani, cu

uniforma mustind de lichidul corupător. Evident, „bomba homosexuală” nu permite un control riguros al efectelor și i-ar putea dezonora în aceeași măsură pe atacatori și apărători.

Documentele publicate de organizația Sunshine Project dezvăluie și alte tentative de creare a unor arme chimice care nu ucid oameni, ci îi pun în imposibilitate de acțiune. Din 1994, milioane de dolari au fost cheltuite de US Air Force la Wright Laboratory din Dayton, Ohio, pentru a pune la punct arme bazate pe feromoni, substanțe menite să umple tranșeele adversare cu viespi furioase sau cu șobolani atrași de mirosul irezistibil al partenerelor în călduri.

Istoria se repetă. Ea a înregistrat și alte ciudățenii asemănătoare, propuse cu toată seriozitatea la un moment dat. La sfârșitul anului 2002, autoritățile britanice au permis consultarea jurnalului ținut de un om cheie din timpul celui de-al doilea război mondial, Guy Liddell, șeful contrainformațiilor englezești. Răsfoind cele 12 volume depuse la arhivă, cercetătorii au descoperit o serie de lucruri incredibile, desprinsă parcă din romanele de trei lulele cu spioni. De exemplu, în decembrie 1943, lui Liddell i-a venit ideea să lanseze din avion deasupra orașului Tokyo stoliuri de lilioci tăvăliți în substanțe incendiare, care să dea foc caselor japoneze construite din lemn și panouri acoperite cu hârtie. Probabil că inspirația îi venise în vreme ce-l citea pe anticul strateg chinez Sun Tzu: „Cei ce folosesc incendiile pentru a-și susține atacurile au de partea lor *inteligenta*, cei care folosesc inundația au de partea lor *forța*.” Noroc că bombardierile din care ar fi trebuit să lanseze „scânteele” vii erau americane, iar generalii aliați s-au temut că liliicii-kamikaze vor da foc mai întâi „fortărețelor zburătoare”...

Exemplele pot continua, însă nici unul nu egalează în stupidenie „măreța” idee a „bombei gay”. Pentru că, vorba lui Marin Preda, valabilă atât în vreme de pace cât și în vreme de război: „dacă dragoste nu e, nimic nu e...”

Györfi-Deák György

Malaxorul de ziare & reviste

• Vă recomandăm și noi rubrica recomandări culturale din săptămânalul *Capital*. Poate o să ajungem și noi să fim recomandați.

• *Evenimentul Zilei* l-a găsit pe cel mai cinstit profesor meditator. Fececs Karoly, 46 de ani, din Sfântu Gheorghe. Ziarul l-a premiat cu trei milioane de lei, sumă egală cu impozitul plătit de profesor, în 2003, pentru meditațiile date. Iată, așadar, o idee pentru foștii și actualii guvernanți: profesia de mediator să fie inclusă în nomenclatorul profesiilor „libere”.

De la „ciubece” la senzații tari

• Ionii pozitivi. Alice Georgescu, Ziarul de duminică. „Tot mai mulți oameni de teatru (mai ales regizori, actori și... hm-hm!... cronicari) sunt de acord că în București e din ce în ce mai greu să faci spectacole de calitate. Motivele acestei situații paradoxale - Capitala este, totuși, locul unde se găesc cei mai mulți artiști importanți - nu au fost până în prezent complet elucidate, dar se dau ca probabile: 1. multitudinea posibilităților «ciubece» după care alegă interpretii; 2. lipsa de omogenitate a publicului, ceea ce produce derută în criterii; 3. agitația vieții de metropolă”. Oare când va avea parte și Sălajul de spectacole de teatru, dacă vreți și de calitate? Oare chiar așa de greu o fi să ia cineva legătura cu teatre din Transilvania sau din țară pentru a avea și Zălăul măcar un spectacol de teatru pe lună? Că de „ciubece” folclorice ne-am cam săturat.

• „Nu premiile te fac să te simți fericită”, spune Alina Cojocaru, prim-solistă la Royal Ballet din Londra, în *Ziarul de duminică*, într-un interviu realizat de Romeo Diaconescu. „Aplaudată la scenă deschisă, aclamată în Trafalgar Square de către iubitorii de balet, Alina Cojocaru, prim-solistă la Royal Ballet din Londra, a fost desemnată în luna decembrie cea mai bună balerină a anului 2004, la Gala Premiilor Nijinski. La numai 23 de ani, balerina Alina Cojocaru a reușit la Londra ceea ce nu ar fi putut obține niciodată în România: recunoaștere mondială. O recunoaștere care are în spate 17 ani de muncă permanentă”. Aviz amatorilor de senzații naționaliste tari.

Aristotel & fuga la mami

• *România literară*. Cronica filmului - de Alexandra Olivotto - Alexandru & Aristotel.

„Ultimul film al lui Oliver Stone, *Alexandru*, a cărui lansare e precedată de o campanie ridicol de scumpă, e într-atât de prost încât îți vine să crezi că mult trâmbițatul scandal legat de homosexualitatea protagonistului e încă o scorneală publicitară. Regizorul ia un personaj istoric și-l modelează, ca pe plastilină, în atât de multe direcții încât rezultatul e diform prin excelență. Întâi și întâi, Stone își bate capul să respecte adevărul istoric, ceea ce, având în vedere enorma cantitate de scrieri despre Alexandru Macedon, e suficient de dificil. Dar nu se oprește aici. Notele de producție te informează că Stone dorea un scenariu despre un personaj ale cărui condiționări (rasă, naționalitate, familie, etc.) să poată fi accesibile spectatorului, care să relaționeze cu teme actuale acum și atunci. De aici prima contradicție: multi-culturalismul și corectitudinea politică nu se prea împacă cu istoria antică, deci premisa de realism e deja eșuată. Filmul nu vrea o demitizare a personajului, ci o elucidare a psihologiei lui. Problema e că, adăncindu-se în psihologie, lungmetrajul nu explică de ce Alexandru era «cel Mare». Doar ne alegem cu un fel de fânc plângăcios care - vorba unui comentator american - a cucerit lumea ca să fugă de mami”. Nu ne îndoiți că filmul va face (ori a făcut) încasări record și în Sălaj, la singurul cinematograf pe care îl mai are, sau îl mai avem, „Scala”.

• *Observatorul cultural*. „Îi anunțăm pe această cale pe cititorii noștri că o parte a echipei redacționale - Ion Bogdan Lefter, Paul Cernat, Olga Machin, Mihaela Michailov, Ana Maria Sandu - a decis să se retragă o dată cu încheierea acestui număr al *Observatorului cultural*. Revista își suspendă apariția pe luna februarie, urmând să revină în martie, într-o nouă formulă”. Ar fi bine. Nu numai pentru revista *Observatorul cultural* care, cum se spune, a avut o „linie bună”. Cel puțin până la un moment dat.

Încălziri & elite

• În 22, Tania Radu scrie despre „Mircea Cărtărescu, *De ce iubim femeile*, Editura Humanitas, 2004, 171 p. Cititorul „nimfoman”. „Cititorul român (y compris criticul) suferă de o ciudată «nimfomanie» în relația cu scriitorul: acestuia din urma i se cere, cu fiecare carte, tot mai mult, tot mai bine, mereu altceva. După o carte mare trebuie să urmeze o carte și mai mare. După o carte care a consacrat, una în

aceeași gamă se cheamă autopastășă, înca una se taxează drept rescieri la infinit. Când schimbă genul, nu se rezolvă nimic: blestemul așteptărilor insașiabile se ia de la capăt. Tăcerea nici ea nu e bună - filonul a fost subțire. Cărțile-platou, pe care talentul se odihnește și se maturizează, nu interesează la noi. Cu atât mai puțin autorii unei singure cărți, ori cei care au avut ghinionul să-și dea capodopera la începutul carierei. În genere, orice înseamnă reducere a temperaturii se considera ieșire din formă, sleire a talentului”. Merită să ne încălzim și noi.

• Editorial de Traian Ștef, în *Familia* de la Oradea, „Elita elitistă”, „Observator cultural” a lansat o discuție despre «elite și /sau elitism» la care au răspuns, în deocamdată două numere, de sfârșit de noiembrie și început de decembrie, mai mulți literați. Din câte observ, sunt universitari cu toții, de acasă din România și de acasă din America sau Europa, dar preocupați de teoria literară și de ideologie în general. Întrebarea este dacă în România sunt «diabolizate» elitele, de către cine și cum; ce înseamnă *elită* și *elitism* și cum funcționează colectivismul în grupurile «de elită» (cum se face, adică, transferul de prestigiu în interiorul unui astfel de grup, dacă abțibildul ștampilat care ți se pune este de nedezlipit; dacă își poate cineva permite «luxul de a desconsidera elitele», și dacă «luxul» acesta nu e cumva apanajul stângii, al comunismului, adică dacă eu zic despre unul cam gol pe dinăuntru dar bine fardat mediatic că e elitist, el are tot dreptul să spună despre mine că sînt comunist? Ce n-am înțeles eu din aceste întrebări este de ce e între ghilimele cuvântul *diabolizate*, cine s-a plâns, adică. Dacă e citat, de ce nu este numit autorul? Altfel, discuția e savantă, cu oameni bine informați, dar se aude cariul cum roade pe undeva. Caius Dobrescu, singurul, trimite spre reacțiile față de cărțile publicate de Sorin Adam Matei și Ciprian Șiualea, sau mai sunt vagi adieri lăsate de cearta cam groasă dintre Andrei Pleșu, ajutor de «Prietenul» său, și Adrian Marino. L-am mai văzut și pe H.R. Patapievici plângându-i-se lui Bogdan Ghiu de prietenii vechi. În rest, aceeași meteahnă a inteligenței noastre de a teoretiza în cercuri largi când e vorba de lucruri concrete și la îndemână, de o mistificare prin metoda abstractizării sau de un esopism generat nu de frică, ci de

pudoarea celui atins cu pana fermecată a dorinței de a fi în turn, între «prieteni». Vast program.

Europa nu-i a noastră...

• Știință și conștiință europeană, în *Convorbiri literare*, de la Iași, Alexandru Zub. „Se știe că în momente de criză omul sacrifică, la orice nivel, mai întâi ceea ce i se pare că nu e vital pentru existența sa. Cultura, cu partea ei «tare», știința, suferă cel dintâi în asemenea momente, după cum s-a putut sesiza de-a lungul istoriei, mai ales în timpurile moderne, când problema ei a fost studiată mai riguros. Particularitățile locale sau naționale contează desigur în estimarea situației, dar în linii mari conduitele sunt analoge și denotă o ierarhie de facto a valorilor. Semnale de alarmă s-au tras mereu, în ultimele decenii, pe seama unor analize secvențiale, dar și la nivel planetar, după cum rezultă din vasta bibliografie acumulată, ea însăși susceptibilă de abordări multiple.

Am putut sesiza acest lucru nu de mult, cu prilejul unei reuniuni savante, la Paris, unde venerabilul College de France a patronat (25-27 noiembrie 2004) un colocviu despre știință și conștiință europeană. Mi-a fost dat să pot urmări o parte din lucrări, ocazional, însă ele comportă în ansamblu un interes eminent. S-ar zice că Europa savantă caută un răspuns la criza existentă pe bătrânul continent în domeniul cercetării, comparând acest «spațiu» cu zonele mai bine servite momentan sub unghiul în cauză. Deosebirea (nu doar cantitativă) dintre mijloacele acordate cercetării în Statele Unite și Japonia față de cele disponibile în Europa a impus deja unele măsuri de redresare, însă acestea sunt departe de a mulțumi comunitatea academică. Recuperarea întâzierii presupune nu numai un spor substanțial de resurse, ci și regândirea sistemului cercetării. Spațiul respectiv, se poate spune, e însă prea complex și difuz ca să permită o reacție adecvată. De unde semnalele de alarmă trase deopotrivă de personalități și instituții, ca în cazul reuniunii amintite de la College de France. (...) Civitas scientiarum trebuie să fie totodată și o «cetate umană», după vechea formulă, reactualizată acum, în plină criză a sistemului cercetării. Este o temă de reflecție și pentru lumea academică de la noi”. Și din Sălaj. Chiar dacă nu are prea multă lume academică.

Daniel SĂUCA

Caiete Silvane

ISSN 1454 - 3028

Adresa redacției: Zalău, Piața Iuliu Maniu, nr. 4, Sălaj, România
Tel./fax 0260/612870;
e-mail: caietesilvane@yahoo.com

Responsabilitatea pentru opiniile și calitatea materialelor publicate revine în întregime autorilor.

Revista apare în urma unui protocol de colaborare încheiat între Consiliul Județean Sălaj; Prefectura Sălaj; Direcția Județeană pentru Cultură, Culte și Patrimoniul Cultural Național Sălaj; Muzeul Județean de Istorie și Artă Zalău; Universitatea de Vest „Vasile Goldiș” Filiala Zalău; Biblioteca Județeană „Ioniță Scipione Bădescu” Sălaj; Inspectoratul Școlar Județean Sălaj; Arhivele Naționale Filiala Sălaj; Cenaclul literar „Silvania” și Centrul Culturii Tradiționale Sălaj.

Colectivul de redacție:

Cristian Contraș - director
Daniel Săuca - redactor șef
Daniel Hoblea - secretar de redacție
Ileana Petrean - Păușan, Elena Musca - redactori
Marius Soare, Marius Blaj - tehnoredactori

Tiparul realizat la Tipografia SC Graiul Sălajului SA Zalău, B-dul Mihai Viteazul, nr. 77, Sălaj tel./fax 0260616981

Interviuri paralele

Noelle LeBlanc: „Am fost doi ani o parte a comunității”

Sam LeBlanc: „Ideea este să lași ceva și acel ceva să crească în urma ta”

De aproape doi ani, două chipuri absolut necunoscute în mai 2003 au devenit familiare multora dintre locuitorii Zalăului, altora - colaboratori apropiați, iar unui număr, desigur, mai restrâns, chiar prieteni. Veșnic preocupați, dar senini și plini de solicitudine, soții Noelle și Sam LeBlanc au trăit doi ani alături de noi, ne-au ajutat, ne-au împărtășit din experiența lor de viață și culturală, au „studiat” felul nostru de viață și au învățat de la noi și despre noi și cultura noastră, au sprijinit realizarea unor proiecte deosebite în domeniul culturii și protecției mediului, în colaborare cu Asociația „Prietenii Bibliotecii” și Agenția de Protecție a Mediului - parteneri de proiecte și programe ai Corpului Păcii din SUA..

Voluntari ai Corpului Păcii, soții LeBlanc se apropie de încheierea misiunii lor în România, în Zalău, și se gândesc deja cu nostalgie la despărțirea de aceste meleaguri.

Știm că în adresarea sa de inaugurare, în ianuarie 1961, Președintele John F. Kennedy i-a chemat pe cetățenii americani să se alinieze „(...) unei alianțe mărețe și globale (...) pentru a lupta împotriva tiraniei, sărăciei, bolilor și războiului”. Șase săptămâni mai târziu, această alianță mărețată și globală avea deja un nume: *Corpul Păcii*. De atunci, peste 169.000 de voluntari ai Corpului Păcii au lucrat în 136 de țări în diverse domenii, inclusiv educație, sănătate, mediu ambiant, business și agricultură.

Ce doriți să ne spuneți Dvs. despre Corpul Păcii?

Noelle LeBlanc: Corpul Păcii are în România trei obiective: de a încerca să împărtășească un schimb de experiență legat de nevoi; americanii să cunoască alte culturi, respectiv, cultura română; românii să afle despre cultura americană, deasupra a ceea ce se vede la televizor.

Sam LeBlanc: Corpul Păcii nu este o organizație religioasă; voluntarii nu sunt plătiți, dar au suficienți bani să se întrețină; voluntarii de la Corpul Păcii, peste tot în lume, nu pot să aibă mașina lor, ori să conducă o mașină. Organizațiile și instituțiile din România solicită un voluntar de la Corpul Păcii, după scopul și obiectivele instituției. Biblioteca Județeană „Ioniță Scipione Bădescu” din Zalău a solicitat un voluntar, Agenția pentru Protecția Mediului - la fel, după interesele și nevoile lor. Organizațiile care ne-au solicitat (spre exemplu Asociația „Prietenii Bibliotecii”) au contracte concrete cu Corpul Păcii care prevăd proiecte principale, dar și secundare (cum ar fi terenul de minigolf din Zalău, pe care l-am realizat).

Ce doriți să spuneți despre Dvs.?

Noelle LeBlanc: În SUA, am fost implicată în organizații culturale și în organizarea culturii; pentru o perioadă de patru ani am fost ministru al Culturii, Turismului și Recreerii în Louisiana; am fost implicată în activitatea O.N.G.-urilor cu obiect de activitate în domeniul culturii, în activități sociale și de ajutorare a unor copii, în organizații și activități legate de artă, în general, de muzică și dans, în special, eu fiind și balerină profesionistă.

Sam LeBlanc: Profesia mea este de avocat, de mai bine de 40 de ani. Sunt

interesat de cultură și de artă; sunt în conducerea diferitelor organizații de cultură, care sprijină instituții de cultură, cum ar fi Filarmonica. În domeniul legislației guvernamentale, am inițiat Consiliul de Stat pentru Artă. Înainte de a veni în România (2003), am fost la conducerea acestui consiliu în New Orleans. Personal, sunt un artist amator în domeniul artei - sculpturii și am, de asemenea, preocupări în domeniul literaturii - proză și dramaturgie.

Avem trei copii - băieți - căsătoriți, cinci nepoți și al șaselea... pe drum.

Ce știați despre România înainte de a veni aici?

Noelle LeBlanc: Voluntarii din Corpul Păcii nu-și pot alege țara. Corpul Păcii spune *pleci acolo* și acolo trebuie să pleci. Când am aflat că vin în România, am căutat pe internet tot ce puteam afla despre România, apoi cărți...

Sam LeBlanc: Am făcut o listă de cărți despre România. În Louisiana trăiește un poet de origine română, Andrei Codrescu, născut în Sibiu, foarte cunoscut. A venit în România în timpul revoluției, în decembrie '89 și ianuarie '90, pentru întâlnirea de 20 de ani cu foștii săi colegi. A scris apoi o carte despre revoluție - „Gaură în steag” - care a fost pe lista noastră de lectură. Am mai citit cartea „Orizonturi roșii” a lui Pacepa, cărți despre țara dvs. și această zonă - „Trilogia balcanică”, cărți despre Regina Maria, despre evoluția lui Ceaușescu, alte cărți despre istoria și cultura română. Am încercat să citesc și Eminescu în limba română, dar e prea dificil pentru mine. Am înțeles, însă, de ce este foarte bună poezia lui Eminescu - limba frumoasă, rimele...

- Aveați o anumă părere despre România și dacă da, se menține aceasta?

Noelle LeBlanc: N-am avut nici o părere preconcepută despre România. Nu m-am așteptat la nimic anume.

Sam LeBlanc: N-am venit cu nici o așteptare aici, dar cred că unele mecanisme sunt mult mai dezvoltate decât le aveam în minte. Fără să se supere cineva, eu cred că românii au multe posibilități, dar nu știu să le folosească; nu își corelează bine ce au cu ce pot face, ce pot obține. De exemplu, aveți bănci dotate ca și cele din SUA, dar dacă intri într-o bancă nu poți să-ți iei un credit imediat. Birocrația îngreunează activitatea și viața, tot acest mecanism greoi trage țara în jos. Am observat însă și schimbări în bine în acești ani. Un exemplu: când am venit în România, dacă vroiam să intrăm într-un magazin alimentar, erau sute de magazine alimentare cu aceleași produse, aceleași prețuri, același mecanism de vânzare; dacă lipsea un produs, lipsea peste tot. Am constatat că magazinele s-au schimbat, s-au extins, s-au modernizat și diversificat, la Zalău s-a deschis *Artima*, dintr-o dată o schimbare în bine...

Ce calități și ce defecte credeți că au românii?

Sam LeBlanc: Primele trei luni am fost cazați în alt oraș - asta e regula - la Vălenii de Munte. La Ploiești am făcut cursuri de învățare a limbii române, am aflat despre cultura română, despre poporul român. În

acea perioadă, am locuit la o familie - Gelu și Lenuța Beldiman, care nu vorbeau o boabă limba engleză. Ne-am înțeles însă bine, am rămas prieteni și ne-am vizitat în acești doi ani.

Noelle LeBlanc: Una din caracteristicile românilor este că sunt foarte prietenoși, foarte ospitalieri. Chiar din primele zile în România, la Zalău, foarte mulți oameni ne-au vizitat, ne-au adus mâncare, ne-au înconjurat cu atenție. La puțin timp ne-am simțit ca acasă, am simțit că facem parte din comunitate. Românii sunt deosebit de ospitalieri, de calzi și prietenoși. Și americanii din sud sunt prietenoși. Americanii din N-E sunt mai puțin prietenoși decât cei din sud.

Sam LeBlanc: E un fel de hibernare a celor din nord; n-au timp să fie prietenoși...

Noelle LeBlanc: Cred că peste tot în lume, în perioada de primăvară-vară, lumea e mai relaxată.

Sam LeBlanc: Defecte ale românilor? Cred că nu este bine să folosim cuvântul „defecte”; putem spune că românii sunt diferiți. Una din diferențele evidente pe care am sesizat-o este cea a planificării activității; a-ți face un plan de bătaie. Americanii își planifică activitatea cu zile, săptămâni, chiar luni înainte; românii nu.

Cum apreciați cultura noastră și viața culturală a românilor?

Sam LeBlanc: Noi venim din New Orleans, unde comunitatea noastră este foarte activă sub aspect cultural; orașul este cunoscut în domeniul muzicii - toate genurile de muzică, jazz, muzică clasică, muzică modernă. În perioada de instruire, am mers la Filarmonica din Ploiești la un concert; intrarea a fost foarte ieftină, iar concertul extraordinar.

Noelle LeBlanc: La fel în Cluj, clădirea operii este deosebită, scena, costumele, interpreții extraordinari, iar prețul spectacolelor rezonabil; eu cred că toată lumea își poate permite un bilet de spectacol. În SUA aceste lucruri sunt foarte scumpe. În SUA, Clujul ar fi considerat un oraș mic și n-ai găsi acolo o asemenea operă. Unul din motive? Acolo opera nu este finanțată de stat, ci se autofinanțează din bilete sau proiecte, la fel ca și muzeele. Există un lanț al muzeelor numit Smithsonian, unde intrarea este gratuită, muzee enorme, ale căror cheltuieli sunt suportate de guvern;

restul muzeelor merg pe autofinanțare.

Cu ce gânduri plecați din România?

Noelle LeBlanc: Privind în urmă, ne-am implicat în multe activități ale comunității, am fost în acești doi ani o parte a comunității. Am lucrat cu Asociația „Prietenii Bibliotecii”, cu Primăria, Consiliul Județean, Prefectura, cu Fundația „Acasă”, cu liceii, cu Societatea pentru Handicapați. Să nu uităm de proiectul cu terenul de minigolf din Parcul Tineretului din Zalău; sperăm că toată comunitatea se va implica în proiectul „Numește o cărămidă”.

Sam LeBlanc: Oamenii din România sau din altă țară unde lucrează voluntari din Corpul Păcii așteaptă ca voluntarii să le aducă, să le dea bani; este o viziune greșită. Activitatea principală a voluntari ai Corpului Păcii este de a explica și ajuta oamenii să înțeleagă nevoia unor astfel de activități și nu să le facă în locul lor. Voluntarii Corpului Păcii n-ar face foarte mult dacă ar veni, ar lăsa banii și s-ar întoarce înapoi acasă. Ideea este să lași ceva și acel ceva să crească în urma ta; în același timp, voluntarii iau ceva din țara respectivă, rămân cu ceva.

Ce vom lua noi? Ospitalitatea românilor și vom împărtăși din cultura dvs., de la folclor, până la operă...

Noelle LeBlanc: Sunt impresionată de folclorul românesc, de folclorul din Sălaj; îmi place Ansamblul „Porolissum”, ador costumele populare. Mi-ar plăcea să port un pieptar ca dansatoarele de la „Porolissum”...

Cum vedeți integrarea României în UE?

Sam LeBlanc: Integrarea în UE? Va fi foarte greu pentru România.

Noelle LeBlanc: Încercați să faceți în cinci ani ce-au făcut americanii în 50...

Cunoscându-vă preocupările literare, vă întrebăm, d-le LeBlanc, veți accepta o colaborare viitoare cu revista noastră?

Sam LeBlanc: Am publicat în Zalău două articole despre SUA și în SUA două articole despre Zalău și Corpul Păcii. Pentru *Caiete Silvane* vă voi trimite o proză scurtă despre burocrăție, gen proză absurdă a lui Eugen Ionesco...

Interviu realizat de Ileana PETREAN-PĂUȘAN